

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักการ และแนวคิดการบริหารงานวิชาการ
2. กระบวนการบริหารงานวิชาการ
3. ขอบข่ายของงานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ
4. บริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักการ และแนวคิดการบริหารงานวิชาการ

2.1.1 ความหมายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของโรงเรียนจึงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงนัก การศึกษาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของการบริหารงานวิชาการในรายละเอียดดังนี้

ถนอมรัตน์ สิทธิเสนี (2550, น. 10) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การ บริหารงานกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของผู้เรียนที่ เกี่ยวกับหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพ การวิจัย เพื่อส่งเสริมปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ

ปิยนุช ทองพรม (2550, น. 17) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหาร กิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนการจัด บุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งเสริมด้านวิชาการเพื่อเกิดการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนรวมทั้งการวัด ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

พัทธ์ธีรา รัตนชัย (2550, น.19) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการ บริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ถือเป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร สถานศึกษาที่จะนำพาให้สถานศึกษา บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญอย่าง ยิ่งและเข้าใจขอบเขตของการบริหารวิชาการเป็นอย่างดี รวมทั้งต้องบริหารงานวิชาการให้มีความ

ชัดเจนและมีความแข็งแกร่งเนื่องจากงานวิชาการเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงมาตรฐานและคุณภาพสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการมีลักษณะงานดังนี้

1. เป็นสาระสำคัญของการศึกษาที่หน่วยงานหรือสถานศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและภารกิจต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหาร ต้องกำหนดภาระงาน ซึ่งเป็นงานหลักให้สามารถวางแผนจัดบุคลากร จัดดำเนินการให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือสถานศึกษา

2. เป็นงานที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารงานวิชาการต้องเด่นเป็น เลิศทางวิชาการ ซึ่งผลประโยชน์สูงสุดจะต้องเกิดกับผู้เรียนหรือนักศึกษาผลแห่งความสำเร็จคือ ได้ พัฒนาผู้เรียน ผู้รับบริหารและบุคลากรทั้งในด้านความรู้ เจตคติและทักษะที่หน่วยงานหรือ สถานศึกษากำหนดไว้

3. เป็นงานบริหารทางการศึกษา หน่วยงานหรือสถานศึกษามีหน้าที่จัดบริการให้แก่ ผู้เรียนและผู้รับบริการ มุ่งให้ได้รับความรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมโดย ส่วนรวมการจัดบริการทางการศึกษาอาจจัดได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การจัดบริการให้คำปรึกษา การจัดอบรมสัมมนา การจัดประชุมทางวิชาการและ การจัดให้เป็นหน่วยหรือศูนย์สารสนเทศ เป็นต้น

4. เป็นการแสดงถึงองค์ความรู้แห่งวิชาชีพงานวิชาการในศาสตร์สาขาใดก็ตามจะต้อง แสดงลักษณะเด่นเฉพาะในองค์ความรู้ออกมาให้ชัดเจน หน่วยงานหรือสถานศึกษาแต่ละระดับจะต้อง จัดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรได้ปฏิบัติตามศักยภาพและองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้มากที่สุด เป็นการแสดง ศักยภาพทางวิชาการได้อย่างเหมาะสม

5. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา งานวิชาการช่วยสร้างความรู้ให้เกิดประโยชน์ มากขึ้นโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การศึกษาค้นคว้า การวิจัยและพัฒนา ซึ่งทำให้ เป็นการพัฒนาการศึกษาอันเป็นผลต่อสังคมและประเทศชาติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์(2553, น. 8) กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการหมายถึงกระบวนการ การบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนด นโยบายการวางแผนการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการสอนเพื่อให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการหมายถึง กระบวนการการบริหารกิจกรรมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพ การวิจัย เพื่อให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติเป็นอันดับแรกซึ่งมีนักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษากล่าวถึงความสำคัญไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 33) ได้สรุปว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารและการจัดการสามารถ พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผลรวมทั้งปัจจัยเกื้อหนุนพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ชาตมังกร เลนคำมี (2550, น.14) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ คือการดำเนินงานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ งานวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญในการบริหารงานโรงเรียน แต่การที่โรงเรียนจะสามารถทำหน้าที่ด้านนี้ได้อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญแก่งานวิชาการและเข้าใจขอบเขตการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี

ชาลินี ฉายารัตน์ (2550, น. 18) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการจัดเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของสถานศึกษาที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียน ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

เพชริน สงค์ประเสริฐ (2550, น. 9) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีภารกิจที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ การดำเนินการให้ผลดังกล่าวต้องอาศัยการดำเนินการที่ถูกต้องโดยอาศัยหลักวิชาการศึกษา อาศัยการทำงานที่เป็นระบบ อาศัยความตระหนักว่าจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอและอาศัยความตั้งใจจริง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์(2553, น. 11) กล่าวว่า การใช้เวลาในการบริหารงานและการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา งานในความรับผิดชอบของผู้บริหารโดยแยกงานออกเป็น 7 ประเภทพบว่าการบริหารงานวิชาการคิดเป็นร้อยละ 40 งานบริหารบุคลากรร้อยละ 20 งานบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษาร้อยละ 20 งานบริหารการเงินงานบริหารอาคารสถานที่งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนและงานบริหารทั่วไปแต่ละงานคิดเป็นร้อยละ 5 จากงานทั้ง 7 งานดังกล่าวจะ

เห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการและกำหนดสัดส่วนไว้มากที่สุดเมื่อเทียบกับงานอื่นๆ โดย ซึ่งความสำคัญของงานวิชาการมีดังต่อไปนี้

1. งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำรงชีวิตตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

2. งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมากปริมาณงานด้านอื่น ๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย

3. งานวิชาการเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ไม่ว่าจะเป็ในรูปแบบของงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์จะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการของโรงเรียน โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากขึ้นขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณงานด้านวิชาการ

4. งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงานวิชาการ อันได้แก่ วิธีการสอนของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครู

5. งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสารการประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการการมอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อำภา บุญช่วย (อ้างถึงใน จากสันติ บุญภิรมย์, 2552, น. 37) ได้สรุปไว้ว่า งานด้านวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษา ส่วนอื่น ๆ เป็นงานที่มาสสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ ดังนั้นงานวิชาการจึงมิใช่เพียงแต่ให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ ทำเลขเก่งเท่านั้น แต่ความหมายรวมถึงการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่างานวิชาการเป็นตัวกำหนดในการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนจึงควรจัดสิ่งต่าง ๆ ให้สมดุลเกื้อกูลส่งเสริมแก่กัน และที่สำคัญ คือไม่เน้นงานด้านอื่น ๆ เพียงด้านเดียวหรือหลายด้าน จนละเลยงานวิชาการ การให้ศึกษาแก่เด็กให้มีคุณภาพโดยจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้เด็กเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำรงชีวิตตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

2.1.3 หลักการบริหารงานวิชาการ

หลักการของการบริหารงานวิชาการได้มีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

กิติมา ปรีดีติลล (2532, น. 22 - 25) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการไว้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการเป็นแนวคิดเพื่อปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิตและกระบวนการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดเวลา โดยทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมเสนอแนะปรับปรุงและพัฒนา หลักการมีส่วนร่วมต้องการให้ทุกคนได้ร่วมกันทำงานซึ่งลักษณะของงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมกันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้นการมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมประเมินผลเรื่องที่ได้ศึกษาได้

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3 - E) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัด

3.1 หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้เป็นตามขั้นตอนกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ มีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิคต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

3.2 หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิต (Outputs) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้นรวมทั้งการคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้คำสองคำนี้ควบคู่กันคือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 หลักประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรทางการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้น การลงทุนในทางวิชาการจึงต้องคำนึงถึงความประหยัดด้วยเช่นเดียวกัน ผู้บริหารจะใช้กลวิธีอย่างไรในการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพโดยอาศัยความประหยัดบุคลากร งบประมาณ วัสดุ เทคโนโลยี และใช้เวลาน้อยอีกด้วย

4. หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การกำกับที่ดี การดูแลอย่างดี ประกอบด้วยสี่ประการ ดังนี้

4.1 เป้าหมายสอดคล้องต่อความต้องการหรือความจำเป็นของสังคมหรือชุมชน (Relevance) สถานศึกษาต้องทำให้สิ่งที่สอดคล้องกับประโยชน์ของผู้เรียน ประโยชน์ของสังคม ชุมชน

4.2 มีความโปร่งใส (Transparence) กระบวนการบริหารต้องโปร่งใสตรวจสอบ ได้อธิบายได้ด้วยเหตุผล และมีความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

4.3 ทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ (Accountability) มีผู้ยอมรับในผลของการ กระทำและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาให้จงได้

4.4 กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และได้ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง มีการวางแผน มีการปฏิบัติตามแผน มีการติดตามและประเมิน และมีการ ปรับปรุงพัฒนาผลที่ได้รับคุ้มค่ากับการลงทุน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

5. หลักความเป็นวิชาการ (Academic) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ ของวิชาการ ได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผลประเมินผล หลักการนิเทศการศึกษา และหลักการวิจัย เป็นต้น หลักการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นวิชาการที่ต้องอาศัย องค์ความรู้ เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและ สร้างสรรค์ ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องคำนึงถึงหลัก ต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551,น. 22) ได้สรุปหลักการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารเพื่อนำไปสู่ ความเป็นเลิศทางวิชาการองค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิต และกระบวนการเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมใน ระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การ ตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผล

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการ บริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ โดยหลักการมีส่วนร่วม การเสนอแนะและการพัฒนาใน งานวิชาการ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงอาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการวิชาการ โดยมีเป้าหมายนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผล

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3-Es) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด

3.1 หลักการประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตาม ขั้นตอน และกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรค ขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ การมี

ประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการการใช้กลยุทธ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

3.1.1 หลักประสิทธิผล หมายถึง ได้ผลผลิต ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้น รวมทั้งคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้สองคำนี้ควบคู่กันคือ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.1.2 หลักประหยัด หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้น การลงทุนทางวิชาการจึงต้องคำนึงถึงหลักความประหยัดด้วยเช่นกัน

3.1.3 หลักความเป็นวิชาการ (Academics) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการ ได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผล ประเมินผล หลักการนิเทศการศึกษา และหลักการวิจัย เป็นต้น หลักการเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการเป็นแนวคิดเพื่อให้การปฏิบัติบรรลุความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ดังนั้นในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารต้องใช้ทั้งหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยคำนึงถึงคุณภาพของเป้าหมาย คือ ผู้เรียนเป็นหลัก นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงบุคลากร ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหาร โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารให้การส่งเสริมสนับสนุน และดูแลเอาใจใส่ด้วยความยุติธรรมและเสมอภาค

2.1.4 ขั้นตอนการบริหารวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษา และมีขอบข่ายค่อนข้างกว้าง หลักการบริหารงานวิชาการ แบ่งเป็นขั้นตอนของกระบวนการการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

2.1.4.1 ขั้นตอนดำเนินการ จะเป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการ โดยมีงานต่อไปนี้

- 1) จัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2) จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน
- 3) จัดครูอาจารย์เข้าสอน
- 4) จัดทำโครงการสอน
- 5) จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน
- 6) จัดตารางสอน
- 7) ปฐมนิเทศนักเรียน

2.1.4.2 การลงทะเบียน

- 1) ชั้นการดำเนินงาน เป็นชั้นที่จัดและดำเนินงาน รวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ให้
- 2) การดำเนินการสอนตามหลักสูตร โดยการดูแลให้การสอนเป็นไปตามโครงการสอนในแต่ละวิชา เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ
- 3) การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดโครงการสอนซ่อมเสริม โครงการส่งเสริมเด็กเรียนดี โครงการส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดชุมนุมต่าง ๆ ลูกเสือ

2.3 งานเกี่ยวกับการบริหาร การส่งเสริมให้มีสื่อการสอน เพื่อช่วยเหลือครูในด้านการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดรวบรวมเอกสารคำสอน คู่มือครู รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น อาคารสถานที่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

3. ขั้นส่งเสริมและติดตามผลในด้านวิชาการ เพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนา และประเมินผลงานด้านวิชาการ ดังนี้

- 3.1 ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
- 3.2 สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมาย และนโยบายที่เหมาะสมกับโรงเรียน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ
- 3.3 ริเริ่มและสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานด้านวิชาการ
- 3.4 จัดบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านวิชาการ
- 3.5 จัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ
- 3.6 จัดตั้งคณะทำงานวิชาการขึ้น ลักษณะของคณะอาจจัดรวมกันเป็นคณะครูในแผนกเดียวกัน มารวมกันทำงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 3.7 ส่งเสริมให้จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมทางวิชาการ เพื่อจัดกิจกรรมและเผยแพร่ทางด้านวิชาการ
- 3.8 ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553, น. 5)

2.1.5 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารงาน

แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคลและ 4) การบริหารงานทั่วไปสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการกระจายอำนาจ

ในด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนทั้งสิ้น 17 เรื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, น. 29-35) มีรายละเอียดดังนี้

2.1.5.1 การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นมีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) วิเคราะห์รอบสภาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้
- 2) วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ
- 3) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสภาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 4) จัดทำสภาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติมจัดทำคำอธิบายรายวิชาหน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมินผลและปรับปรุง
- 5) ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติ

2.1.5.2 การวางแผนงานด้านวิชาการมีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) วางแผนงานด้านวิชาการโดยรวบรวมข้อมูลและกำกับดูแลนิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการได้แก่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านวิชาการ
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.5.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2) จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้นตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้
- 4) จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุดห้องปฏิบัติการต่างๆให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- 5) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

6) ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนพิการด้วยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

2.1.5.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเองโดย

1.1) จัดให้มีงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น

1.2) จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญามีความรู้และคุณธรรมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.3) จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

1.4) เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ่งมากสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะได้แก่การศึกษาด้านศาสนาดนตรีนาฏศิลป์กีฬาอาชีพศึกษาการศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศผู้บกพร่องพิการและการศึกษาทางเลือก

1.5) เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียนผู้ปกครองชุมชนสังคมและโลก

1.6) สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรการจัดกระบวนการเรียนรู้การสอนและอื่นๆให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา

3) นิเทศติดตามประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและรายงานผล

2.4.5.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็นรักการอ่านและเกิดใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดาและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7) ศึกษา ค้นคว้า พัฒนา รูปแบบหรือการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ก้าวหน้า เพื่อเป็นผู้นำการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่น

2.4.5.6 การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนบทบาทและหน้าที่ ของสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) กำหนดระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตร สถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

2) จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา

3) วัดผลประเมินผลเทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียนรู้และอนุมัติผลการ เรียน

4) จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ทุกช่วงชั้นและจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณี ที่ผู้เรียนไม่ผ่านการประเมิน

5) จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

6) จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอน ผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

7) ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลการประเมินการเรียนด้านต่าง ๆ รายปี/ รายภาคและตัดสินผลการเรียนการผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8) การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการได้แก่คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษาทั้งใน ระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนและเสนอคณะกรรมการ บริหารหลักสูตรและวิชาการพร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

2.4.5.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1) กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ เรียนรู้และกระบวนการทำงานของนักเรียนครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2) พัฒนาครูและนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดการจัดการการหาเหตุผลในการตอบปัญหาการผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ

3) พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยระบบการวิจัย

4) รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2.4.5.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้มีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้พอเพียงเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

2) จัดระบบแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้จัดให้มีห้องสมุดหมวดวิชาห้องสมุดเคลื่อนที่มุมหนังสือในห้องเรียนห้องพิพิธภัณฑ์ห้องมัลติมีเดียห้องคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตศูนย์วิชาการศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) สวนสุขภาพสวนวรรณคดีสวนหนังสือสวนธรรมะ เป็นต้น

3) จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของสถานศึกษาของตนเองเช่นจัดเส้นทาง/แผนที่และระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห้องสมุดประชาชนห้องสมุดสถาบันการศึกษาพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4) ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศกำกับติดตามประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5) ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศ

2.4.5.9 การนิเทศการศึกษามีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพการนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารเพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง

2) จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและกระบวนการ

3) จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.4.5.10 การแนะแนวมีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนวเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยให้ทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน
- 2) จัดระบบงานและโครงสร้างองค์กรแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจน
- 3) สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการแนะแนวและการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน
- 4) ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยาและการแนะ แนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้สามารถบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และเชื่อมโยงสู่การดำรง ชีวิตประจำวัน
- 5) คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพที่เหมาะสมทำ หน้าที่ครูแนะแนวครูที่ปรึกษาครูประจำชั้นและคณะอนุกรรมการแนะแนว
- 6) ดูแลกำกับนิเทศติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวและดูแล ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ
- 7) ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครูผู้ปกครองและชุมชน
- 8) ประสานงานด้านการแนะแนวระหว่างสถานศึกษาองค์กรภาครัฐและ เอกชนบ้านศาสนสถานชุมชนในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว
- 9) เชื่อมโยงระบบแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4.5.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาที่มีแนวทางการ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาชาติมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ ความต้องการของชุมชน
- 2) จัดระบบบริหารและสารสนเทศโดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการ พัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายในจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ข้อมูลมี ความสมบูรณ์เรียกใช้งานสะดวกรวดเร็วปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
- 3) จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/ แผนยุทธศาสตร์)
- 4) ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาในการดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรมสถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็งเน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการพัฒนา คุณภาพของเดมมิง (Deming cycle) หรือที่รู้จักกันว่าวงจรPDCA

5) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่องสนับสนุนให้ครูผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

6) ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

7) จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

2.4.5.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านวิชาการมีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันอื่นๆ

2) ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

3) ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ

4) พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

2.4.5.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นมีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

3) ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการในท้องถิ่น

4) จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่าการประชุมผู้ปกครองนักเรียนการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนการร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่นเป็นต้น

2.4.5.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษามีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา

2) จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจการเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบัน ศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา

3) ร่วมกับบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นร่วมกันจัด การศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

4) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง สถานศึกษา กับบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็น

6) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.5.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษามี แนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษาเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

2) จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

3) ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษาและแก้ไขปรับปรุง

4) นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่ การปฏิบัติ

5) ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้าน วิชาการของสถานศึกษาและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

2.4.5.16 การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) ศึกษาวิเคราะห์คัดเลือกหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2) จัดทำหนังสือเรียนหนังสือประสบการณ์หนังสืออ่านประกอบแบบฝึกหัดใบงานใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

3) ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียนหนังสือเสริมประสบการณ์หนังสืออ่านประกอบแบบฝึกหัดใบงานใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

2.4.5.17 การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบายวางแผนในเรื่องการจัดการและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

2) พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาพร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการชมรมวิชาการเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3) พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆเกิดขึ้นโดยเฉพาะแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

4) พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชน

5) นิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหาผลิตใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2550, น. 82) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการ ดังนี้

5.1) หลักสูตร

5.2) การจัดแผนการเรียน

5.3) การจัดตารางสอน

5.4) การจัดครูเข้าสอน

5.5) การจัดกลุ่มการเรียน

5.6) การจัดสอนซ่อมเสริม

5.6) การประเมินผลการเรียน

กรมสามัญศึกษา (2541, น. 9) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการสำหรับใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ
2. การบริหารงานวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอน
4. การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ
5. การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน
6. การประเมินผลการจัดการงานวิชาการ

สจัต อุทรานันท์ (2530, น. 1) ได้กำหนดขอบเขตงานวิชาการภายในโรงเรียนโดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

1. งานหลักหมายถึงงานที่เป็นเป้าหมายอันสำคัญของงานวิชาการในโรงเรียน ได้แก่
 - 1.1 งานที่เกี่ยวกับหลักสูตรคือการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การสร้างหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมในหลักสูตร การผลิตสื่อและอุปกรณ์การสอน
 - 1.2 งานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนคือการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน เทคนิคการจัดกิจกรรมการสอนรวมทั้งการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน
 - 1.3 งานที่เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนคือการสร้างเครื่องมือวิธีการประเมินผลงานทะเบียนวัดผลและผลรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน
2. งานสนับสนุนวิชาการหมายถึงงานที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนงานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่
 - 2.1 งานพัฒนาบุคลากรคือการปฐมนิเทศครูใหม่ การพัฒนาและการอบรมครู
 - 2.2 งานเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่คือการใช้ห้องเรียน อาคารเรียน ห้องปฏิบัติการ งานห้องสมุด ห้องโสตทัศนอุปกรณ์และห้องแนะแนว
 - 2.3 งานธุรการและการเงิน
 - 2.4 งานกิจการนักเรียนคืองานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักเรียนและโภชนาการ
 - 2.5 งานด้านความสัมพันธ์ชุมชนคือการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนภาคีเครือข่ายงานที่เกี่ยวข้องกับชมรมผู้ปกครองและครูชมรมศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษา

รุจิรี ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545, น. 58 - 59) ได้กล่าวว่างานวิชาการภายในโรงเรียน ถือว่าเป็นงานหลักที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบแต่เดิมไม่มีเรื่องของการประกันคุณภาพ

การศึกษาแต่ในปัจจุบันเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 หมวด 6 ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาจึงสามารถแบ่งงานวิชาการได้ดังนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การวัดและประเมินผลการศึกษา
4. การนิเทศการเรียนการสอน
5. การประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 4-8) ได้กำหนดกรอบงานด้านวิชาการมีขอบข่ายงานดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนการศึกษา
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

กิตติมา ปรีดีลภ (2532, น. 48) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการเป็น 6 ด้าน คือ

1. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
2. หลักสูตรและการสอน ประกอบด้วย หลักสูตร โครงการศึกษาประมวล

การสอน

3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยงานการจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดห้องสมุด การจัดทำคู่มือครู
4. สื่อการเรียนการสอน
5. การปรับปรุงการเรียนการสอน นิเทศการสอน และฝึกอบรม
6. การวัดและประเมินผล

สุธีระ ทานตะวิณิช ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ไว้ว่างาน
วิชาการควรมีขอบข่าย ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรเพื่อสื่อการเรียนการสอน
4. งานวัดผลและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศการศึกษา
7. งานด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน
8. งานส่งเสริมการสอน
9. งานประชุมและอบรมทางวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, น. 82) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ได้ดังนี้

1. หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. การสอนและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
3. กิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมทางวิชาการ)
4. สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุด
5. การและประเมินผลมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน
6. การนิเทศและการพัฒนาวิชาชีพครู

กมล ภูประเสริฐ (2544 ,น. 9-18) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร
2. การบริหารการเรียนการสอน
3. การบริหารการประเมินผลการเรียน
4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา
5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
6. การบริหารวิจัยและพัฒนา
7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ
8. การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการ

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2553, น. 30) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการของโรงเรียน

ตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งครอบคลุม 4 ด้าน คือ

1. หลักสูตร
2. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

3. การวัด/ประเมินผลและการรับเข้าศึกษาต่อ
4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้

ปริยาพร วงศ์อุตรโรจน์ (2553, น. 3-4) ระบุขอบข่ายงานวิชาการประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผล

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่ได้เสนอไว้สรุปได้ว่า แนวคิดส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการหมายถึง กรอบในการดำเนินงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งสรุปนำมาเป็นกรอบในการดำเนินงานวิชาการประกอบด้วย

1. การวางแผนงานด้านวิชาการ
2. การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
3. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
4. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการการเรียนรู้
6. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน

และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการดังปรากฏใน ตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1

สังเคราะห์ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ

หน่วยงาน/บุคคล/ขอบข่าย	กระทรวงศึกษาธิการ (2550)	กระทรวงศึกษาธิการ (2546)	ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	พระราชบัญญัติการศึกษา	อุทัย บุญประเสริฐ (2540)	กรมสามัญศึกษา (2541)	สพช. (2539)	สังกัด อุทยานันท์ (2538)	อำนาจ บุญช่วย (2537)	สุธีระ ทานตระกูล (2534)	กิตติมา ปรีดิลก (2532)	เอกชัย กิตฺติพนธ์ (2527)	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาภิราช	พนัส หันนาคินทร์ (2524)	รุจิร ภูสาระ (2542)	ความดี	อันดับ
การให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	16
การวางแผนด้านวิชาการ	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	√	-	-	2	12
การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	√	-	-	-	√	√	-	-	√	-	√	-	-	-	-	5	6
การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาและบริหารหลักสูตร	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	15	1
การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	-	√	√	√	14	2
การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	√	√	√	√	√	√	√	√	-	-	√	-	√	-	√	11	3
การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	√	√	√	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7
การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	√	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หน่วยงาน/บุคคล/ขอขยาย	กระทรวงศึกษาธิการ (2550)	กระทรวงศึกษาธิการ (2546)	ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(2542)	อุทัย บุญประเสริฐ (2540)	กรมสามัญศึกษา (2541)	สพช. (2539)	สังัด อุทรานันท์ (2538)	อำนาจ บุญช่วย (2537)	สุธีระ ทานตะราชย์ (2534)	กิตติมา ปรีดีโลก (2532)	เอกชัย กี่สุพันธ์ (2527)	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	พนัส ทัศนาคินทร์ (2524)	รุจิร ภูสาระ (2542)	ความถี่	อันดับ
การนิเทศการศึกษา	√	√	√	-	-	-	-	-	-	-	√	√	√	-	√	7	4
การแนะแนวการศึกษา	√	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12
การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน	√	√	√	√	-	-	-	-	-	-	-	-	√	-	√	6	5
การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ	√	√	-	-	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-	-	4	7
ประสานความร่วมมือในการพัฒนา	√	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12
ส่งเสริมวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวลา	√	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	√	-	-	3	10
การจัดทำระเบียบแนวปฏิบัติงานวิชาการ	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	16
การคัดเลือกหนังสือ	√	-	-	-	-	√	-	√	-	-	-	-	-	-	-	3	10
การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	√	√	-	√	-	-	√	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7

จากตารางที่ 2.1 พบว่าในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้สังเคราะห์ข้อบ่งชี้งานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ เพื่อความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามลำดับความสำคัญโดยผู้วิจัยใช้ข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการที่มีความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไปกำหนดเป็นกรอบในการศึกษา จะได้แนวทางการบริหารงานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและบริหารหลักสูตร
2. ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
4. ด้านการนิเทศการศึกษา
5. ด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

จากนั้นจึงนำข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทั้ง 5 ด้านนี้ไปสังเคราะห์เป็นตัวชี้วัดและดำเนินการต่อไป

2.2 กระบวนการบริหารงานวิชาการ

2.2.1 การวางแผนการบริหารงานวิชาการ

การวางแผนการบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมหลักอันดับแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีเป้าหมายและทิศทางการทำงานด้านวิชาการร่วมกันเข้าใจหน้าที่ความรับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนและสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนครูคนอื่นได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งช่วยลดความไม่พอใจและความท้อแท้ที่เกิดขึ้นจากการทำงานโดยขาดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนกระบวนการวางแผนประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

2.2.1.1 ขั้นตอนการวางแผนประกอบด้วย

1) การศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) การประกันคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2) ศึกษาวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาจัดเตรียมสารสนเทศสำคัญเพื่อการวางแผนการบริหารงานวิชาการ

3) เตรียมบุคลากรที่จะเข้าร่วมวางแผนได้แก่ผู้แทนจากหน่วยงานย่อยภายในสถานศึกษาทุกหน่วยให้มีความพร้อมและตระหนักในความสำคัญของการวางแผนการบริหารงานวิชาการ

2.2.1.2 ขั้นตอนดำเนินการประกอบด้วย

1) การกำหนดพันธกิจ (Mission) ด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เช่น

1.1) การกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนและควบคุมให้มีการจัดการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในผู้เรียนทุกคนได้แก่รักชาติศาสน์กษัตริย์ซื่อสัตย์ สุจริตมีวินัยใฝ่เรียนรู้อยู่อย่างพอเพียงมุ่งมั่นในการทำงานรักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

1.2) กำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนควบคุมให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งมั่นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ที่มีวิจารณญาณมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

1.3) สร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

1.4) กำหนดนโยบายให้มีการจัดกิจกรรมฝึกฝนผู้เรียนให้มีทักษะในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องฯลฯ

2) การกำหนดเป้าหมายของงานด้านวิชาการ (Goals) ที่ต้องสอดคล้องกับพันธกิจ เพื่อให้สถานศึกษาอยู่ได้ตามภารกิจที่กำหนดและเพื่อให้มองเห็นพันธกิจของสถานศึกษาได้ชัดเจน เป้าหมายงานด้านวิชาการที่ดีควรมีลักษณะของความท้าทาย (Challenge) เฉพาะเจาะจงและวัดได้ (Specific and Measurable) สามารถบรรลุได้ (Attainable) เกี่ยวข้องกับงานและ มุ่งไปที่ผลลัพธ์ที่ต้องการ (Relevant and Result Oriented) และควรมีกำหนดระยะเวลาที่ต้องการ ให้งานนั้นสำเร็จการกำหนดเป้าหมายของงานด้านวิชาการเช่น

2.1) ผู้เรียนร้อยละ 70 เข้าร่วมโครงการรักการอ่าน

2.2) ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิด สังเคราะห์เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในปีการศึกษา 2552

2.3) ร้อยละ 80 ของผู้สอนมีความสามารถในการนำเสนองานวิจัยในชั้นเรียน ได้คนละ 1 ชิ้นต่อปีฯลฯ

2.2.2.3 ขั้นกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการ (หรือการจัดทำแผนกลยุทธ์) ขั้น การกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการเป็นการกำหนดมาตรการการบริหารงานวิชาการอย่างเป็น ระบบให้สอดคล้องกับพันธกิจเป้าหมายของการบริหารงานวิชาการที่ตั้งไว้มีการพิจารณาร่วมกันระหว่าง ผู้บริหารสถานศึกษารองผู้บริหารสถานศึกษาทุกฝ่ายครูทุกคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ด้วยการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกให้เข้าใจถึงจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) เพื่อการรู้จักตนเองซึ่งจะนำไปสู่การเรียงลำดับความ สำคัญของจุดเด่นสู่การรักษามาตรฐานคุณภาพและพัฒนาจุดด้อยเพื่อยกระดับสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน คุณภาพและนำไปสู่การกำหนดทิศทางการทำงานด้านวิชาการของสถานศึกษาว่าจะพัฒนางานไปใน ทิศทางใดไปสู่เป้าหมายใดด้วยวิธีใดภายในระยะเวลาใดที่กำหนดไว้เป็นการแน่นอนนั่นคือขั้นตอนการ

วางแผนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษานั้นเองประเด็นสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงในการวางแผนการบริหารงานวิชาการคือการวางแผนให้ครอบคลุมงานวิชาการตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการทั้งหมดได้แก่การบริหารหลักสูตรการบริหารการเรียนการสอนการบริหารการนิเทศภายในการบริหารการประเมินผลการเรียนการสอนการบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการการบริหารการพัฒนาบุคลากรการบริหารการวิจัยและพัฒนาการบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ และการบริหารการประเมินผลด้านวิชาการของสถานศึกษา

2.2.2.4 ยุทธศาสตร์การนำแผนการบริหารงานวิชาการสู่การปฏิบัติการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการและมาตรฐานการประเมินคุณภาพสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการประเมินคุณภาพสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาจัดทำแผนงานและโครงการได้แก่ (ในส่วนของ การประเมินผลผลิต)

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรีและการกีฬา

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

ยุทธศาสตร์การนำแผนการบริหารงานวิชาการไปสู่การปฏิบัติเป็นกิจกรรมภายหลังการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษาเรียบร้อยแล้วโดยดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดภารกิจของสถานศึกษาในรูปของงานโครงการหรือกิจกรรมที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาหลังจากที่สถานศึกษาได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ของระดับสถานศึกษา กำหนดมาตรการดำเนินการและเขียนโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) การประสานแผน เนื่องจากสถานศึกษามีขอบข่ายงานที่กว้างมีโครงสร้างองค์กรที่สลับ ซับซ้อนทั้งในแนวนอนและแนวตั้งกลุ่มงานที่แสดงกับภารกิจของสถานศึกษาคือกลุ่มงานบริหารทั่วไปกลุ่มงานวิชาการและกิจการนักเรียนและกลุ่มงานบริหารสนับสนุนงานโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาจึงเกิดขึ้นจากการพิจารณาจัดทำของกลุ่มบุคลากรแต่ละกลุ่มงานซึ่งหากเป็นการจัดทำเบ็ดเสร็จเพื่อนำไปใช้ในครั้งเดียวจะเกิดความสับสนขัดข้องและมีปัญหาในเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะในเรื่องของเวลาสถานที่กลุ่มเป้าหมายการบริหารทรัพยากรในภาพรวมของสถานศึกษาและความซ้ำซ้อนของงานขั้นตอนที่จะแก้ปัญหาที่กล่าวข้างต้นได้คือขั้นตอนของการประสานแผนซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญของการประสานแผน คือการบูรณาการโครงการที่มีทิศทางดำเนินการวัตถุประสงค์ของโครงการกลุ่มเป้าหมาย ของผู้ดำเนินการที่คล้ายคลึงกันสามารถรวมเข้าเป็นโครงการ

เดียวกันหรือดำเนินโครงการในช่วงเวลาเดียวกันได้การประสานแผนเข้าด้วยกันนี้เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาต่อไป

2) การนำแผนไปใช้ หรือการนำแผนไปสู่การปฏิบัติคือขั้นตอนดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติ การประจำปีของสถานศึกษาในขั้นตอนดำเนินโครงการตามแผนนี้สถานศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีระบบกำกับติดตามและประเมินผลซึ่งจะต้องดำเนินการเป็น 3 ระยะคือก่อนดำเนินโครงการ (ระยะเตรียมการ) ระหว่างดำเนินโครงการและเมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการการวางระบบกำกับติดตามและประเมินผลจะจัดทำประกอบไว้ในภารกิจหรืองานบริหารสถานศึกษาการกำกับติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการของการตรวจสอบควบคุมส่งเสริมสนับสนุนเร่งรัดงานและในบางกรณีจะหมายรวมไปถึงการให้คำแนะนำให้ กำลังใจเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารงานหรือหัวหน้าโครงการในส่วนของงานวิชาการในสถานศึกษาการกำกับติดตามและประเมินผลโครงการจึงเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหัวหน้าโครงการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษองยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อการรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษานี้ยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่สำคัญประการแรกคือการกำหนดโครงสร้างการบริหารแผนโดยให้หน่วยงานย่อยภายในสถานศึกษาและหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการกำหนดแผนโครงการและงานของหน่วยงานย่อยเพื่อดำเนินการขั้นปฏิบัติมีการกำหนดเป้าหมายและเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานตามเวลาที่กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้และผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนแล้วดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จ

3) การมอบหมายงานแก่ทีมงาน (คณะกรรมการ) เป็นการมอบหมายทั้งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบด้วยความจริงใจเพื่อความสำเร็จของงานที่รวดเร็วและเพิ่มพูนทักษะและความเชี่ยวชาญในการทำงานของทีมงานเพื่อนครูให้สูงขึ้น

4) การประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างทีมงานแต่ละโครงการและหน่วยงานย่อยภายในสถานศึกษาสามารถดำเนินงานต่างๆตามแผนได้อย่างราบรื่นและสอดคล้องกัน

5) การกำกับติดตามงานเพื่อผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานวิชาการและสามารถนำผลจากการกำกับติดตามมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการอย่างสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำแผนไปปฏิบัติ

6) การประเมินผลการบริหารงานตามแผนเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากของยุทธศาสตร์การนำแผนการบริหารงานสู่การปฏิบัติเพราะการประเมินผลจะเป็นตัววัดและบอกให้ผู้บริหารสถานศึกษาผู้วางแผนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับแผนทุกฝ่ายได้รู้ว่าแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานของสถานศึกษาซึ่งต้องใช้ทั้งกำลังคนกำลังแรงงานและค่าใช้จ่าย นั้นเมื่อเสร็จสิ้นแผนแล้วผลที่ได้เป็นประการใดเป็นไปตามที่คาดหมายและมุ่งหวังมากน้อยเพียงใดคุ้มค่า

หรือไม่ควรดำเนินโครงการต่อไปควรหยุดหรือควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรต่อไปการประเมินผลควรกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานโครงการเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารโครงการและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้รับทราบความเป็นไปของการดำเนินโครงการสามารถตรวจสอบควบคุมและติดตามงานได้ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานจะสามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนมีความระมัดระวังและเตรียมพร้อมที่จะทำงานมากขึ้นเพื่อเตรียมรับการตรวจสอบการประเมินผลการปฏิบัติงานอันเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานโดยฝ่ายบริหารได้อีก

2.2.3 การนิเทศติดตามประเมินผลการบริหารงานวิชาการ

การนิเทศติดตามประเมินผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยคำนึงอยู่เสมอว่า การบริหารงานวิชาการคือการบริหารงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของหลักสูตรชุมชนสังคมความคาดหวังของสถานศึกษาและความคาดหวังของตัวผู้เรียนงานวิชาการจึงเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิผลเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน จากลักษณะงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางเกี่ยวพันกับบุคลากรทุกกลุ่มภายในสถานศึกษาและบุคลากรภายนอกสถานศึกษาอีกบางส่วนเป็นผลทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสนใจใส่ใจต่อกระบวนการบริหารงานวิชาการด้วยการจัดระบบการบริหารที่ต่อเนื่องครบวงจรเริ่มต้นจากการวางแผนบนพื้นฐานของสภาพปัจจุบันอันเป็นบริบทของสถานศึกษาความมุ่งหวังหรือความต้องการของบุคลากรทุกกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องการกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานที่มีอัตราความเป็นไปได้สูงการทำความเข้าใจให้ตรงกันในแผนงานโครงการที่กำหนดไว้เป็นมาตรการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์การนำแผนสู่การปฏิบัติการนิเทศติดตามประเมินผลระหว่างการดำเนินโครงการแต่ละโครงการเพื่อปรับแผนเป็นระยะ ๆ เมื่อเกิดปัญหาข้อขัดข้องในทางปฏิบัติและการประเมินผลในขั้นตอนสุดท้ายภายหลังเสร็จสิ้นโครงการรวมถึงภาพรวมการประเมินผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นขั้นตอนสุดท้าย

2.2.3.1 การนิเทศ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษารองผู้บริหารสถานศึกษาหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ครูต้นแบบหรือหัวหน้ากลุ่มงานหัวหน้าโครงการฯและครูในสถานศึกษาเดียวกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบในลักษณะของเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการนำความสามารถพิเศษของครูคนหนึ่งมาช่วยเหลือเพื่อประโยชน์ของเพื่อนครูคนอื่น ๆ ที่มีความสามารถในเรื่องนั้นดีกว่าหรือเพื่อการช่วยเหลือให้คำแนะนำในเรื่องของการบริหารโครงการสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.3.2 การติดตามเป็นกระบวนการของการควบคุมดูแลให้งานโครงการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องสามารถควบคุมช่วงเวลาการปฏิบัติงาน (ให้เสร็จสิ้นตามเวลาที่กำหนด) และสามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานโครงการได้ทันท่วงที่ไม่เกิดผลเสียหรือข้อบกพร่องต่องานโครงการในภาพรวมเมื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการในขั้นตอนสุดท้าย

2.2.3.3 การประเมินผลเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากของการวางแผนเพราะการประเมินผลจะเป็นตัววัดและบอกให้ผู้บริหารสถานศึกษาผู้วางแผนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับแผนทุกฝ่ายได้รู้ว่าแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานของสถานศึกษาซึ่งต้องใช้ทั้งกำลังคน กำลังแรงงานและค่าใช้จ่าย (งบประมาณ) นั้นเมื่อเสร็จสิ้นแผนแล้วผลที่ได้เป็นประการใดเป็นไปตามที่ คาดหมายและมุ่งหวังมากน้อยเพียงใดคุ้มค่าหรือไม่ควรดำเนินโครงการต่อไปควรหยุดหรือควร ปรับปรุงแก้ไขอย่างไรต่อไป การประเมินผลควรกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานโครงการเพื่อให้ ผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารโครงการและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆได้รับทราบความเป็นไปของการดำเนิน โครงการสามารถตรวจสอบควบคุมและติดตามงานได้ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานจะสามารถปฏิบัติงานได้ ตามแผนมีความระมัดระวังและเตรียมพร้อมที่จะทำงานมากขึ้นเพื่อเตรียมรับการตรวจสอบการ ประเมินผลการปฏิบัติงานอันเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานโดยฝ่ายบริหาร ได้อีกประการหนึ่ง

สำหรับรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้กันทั่วไปเรียกว่ารูปแบบ CIPP Model ของ Strufflebeam ที่มุ่งประเมินองค์ประกอบ 4 ประเภทของงาน โครงการได้แก่

C : Context	หมายถึงสถานะแวดล้อมหรือบริบท
I : Input	หมายถึงปัจจัยหรือทรัพยากร
P : Process	หมายถึงกระบวนการดำเนินงาน
P : Product	หมายถึงผลผลิตหรือผลลัพธ์ของงาน

การประเมินโครงการตามกระบวนการของสตัฟเฟิลบีมหรือที่เรียกว่า CIPP Model นี้มี ลักษณะเป็นการวิเคราะห์ระบบเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาว่าควรดำเนินโครงการนั้น ต่อไปหรือไม่จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมอย่างไรหรือควรล้มเลิกโครงการนั้นหาก ผลสัมฤทธิ์ไม่ได้ตามเป้าหมายและเกิดผลกระทบในทางลบที่ชัดเจน

ดังนั้นสรุปได้ว่ากระบวนการบริหารงานวิชาการประกอบด้วยงานหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การวางแผนการบริหารงานวิชาการ 2) ยุทธศาสตร์การนำแผนการบริหารงานวิชาการสู่การ ปฏิบัติ 3) การนิเทศติดตามประเมินผลการบริหารงานวิชาการซึ่งล้วนแต่เป็นภาระงานสำคัญของการ บริหารงานวิชาการในสถานศึกษาทั้งสิ้นดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรกำหนดนโยบายการ ดำเนินการด้านวิชาการการชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันในนโยบายกับผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุก คนการชี้แนะการอำนวยความสะดวกด้านงบประมาณด้านบุคลากรการนิเทศการติดตามให้แก่ บุคลากรและบุคคลที่เกี่ยวข้องให้รับทราบอย่างทั่วถึง

2.3 ขอบข่ายของงานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

งานวิชาการของโรงเรียนมีขอบข่ายที่กว้างซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้สังเคราะห์ขอบข่ายงานวิชาการเพื่อความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามลำดับความสำคัญผู้วิจัยใช้ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและบริหารหลักสูตร 2) ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการนิเทศการศึกษา 5) ด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ดังนี้

2.3.1 การพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาเพราะหลักสูตรเป็นแม่แบบที่จะเป็นตัวชี้นำสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาซึ่ง ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 53) กล่าวไว้ว่ามี 3 ประการ คือ

1. ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
2. ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล
3. หลักสูตรเป็นตัวกำหนดกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนเช่นกำหนด เนื้อหา

กำหนดวัตถุประสงค์กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลเป็นต้น นอกจากนี้หลักสูตรยังทำให้ผู้บริหารมีแนวทางในการใช้หลักสูตร คือ

- 3.1 จะจัดและบริหารหลักสูตรอย่างไรจึงจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

และ

- 3.2 จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไรที่ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องของหลักสูตร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์, 2539, น.1)

3.2.1.1 ความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 27 วรรค 2 กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากชีวิตจริงของตนเองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เป็น สมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคม ประเทศชาติและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, น.35) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาและผู้บริหารต้องใช้หลักสูตรเป็นตัวกำหนดนโยบายแนวปฏิบัติทางด้านวิชาการและต้องสามารถบริหารหลักสูตรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

John and William (1979, p.7) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่าหมายถึง การจัดทำเอกสารเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือจัดทำใหม่รวมทั้งการจัดทำเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียน ด้วย

Glickman et al. (2001, pp. 344-345) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตร ของผู้บริหารดังนี้

1. นักเรียนควรเรียนรู้เรื่อง อะไรบ้าง
2. ควรจะลำดับขั้นตอนเนื้อหาของการเรียนอย่างไร
3. จะประเมินผลการเรียนของนักเรียน อย่างไรส่วนรูปแบบของหลักสูตรนั้นมีหลายประเภทเช่นหลักสูตรที่กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม มีขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1 กำหนดวัตถุประสงค์
 - 3.2 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.3 กำหนดวิธีการ ประเมินผล

โดยสรุปหลักสูตรคือการจัดประสบการณ์ที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการเป็นการ กำหนดทิศทางในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จโดยต้องทำการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจสังคมการเมืองรวมถึงค่านิยมของสมัยนั้น ๆ และต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอผู้บริหารจึงควรมี ความเข้าใจหลักสูตรอย่างถ่องแท้หลักสูตรเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางของการจัดการศึกษา โดยหลักสูตรจะกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของการศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรการจัดหลักสูตร สารและมาตรฐานการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้สื่อการเรียนรู้และการวัดผลการเรียนรู้หลักสูตรจึงมี ความสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรอย่างดีจึงสามารถจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการต้องอาศัยความร่วมมือจากครูผู้สอนทุกคนและใช้เวลาทำงาน ร่วมกันในระยะแรกอย่างมาก เพราะจะเป็นการมองภาพรวมกว้าง ๆ นับตั้งแต่การตั้งหัวข้อเรื่องและ การพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการภายใต้หัวข้อเรื่องซึ่ง สิริพัทธ์ เจริญโรจน์ (2546, น.67-69) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถทำได้ง่าย ๆ และสอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ภายในโรงเรียนคือขั้นเตรียมผู้บริหารโรงเรียนควรจัดอบรม เชิงปฏิบัติ การเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการสอนและการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ ให้แก่คณะ ครูก่อนเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการและเห็นแนวทางใน การดำเนินการร่วมกันมีความเข้าใจตรงกันวางแผนเรื่องระยะเวลาในการพัฒนา หลักสูตรจัดเตรียม วัสดุอุปกรณ์งบประมาณที่จำเป็นเอกสารหลักสูตรโดยเฉพาะหลักสูตรสถานศึกษาของกลุ่มสาระการ เรียนรู้ 8 กลุ่มในขั้นที่ปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการร่วมกันวางแผนเรื่องเวลาที่จะใช้ทำการสอน ในแต่ละหัวข้อเรื่องก่อนว่าจะสอนหัวข้อเรื่องละกี่วันเช่น 3 วัน 5 วันหรือกี่วันก็ได้แต่หากจัดสอน 5 วัน

คือวันจันทร์ถึงวันศุกร์จะทำให้สะดวกต่อการบริหารจัดการ เรื่องวันเวลาและง่ายต่อการจำส่วนการตั้งหัวข้อเรื่องคณะครูระดมสมองช่วยกันตั้งหัวเรื่องและควรมีจำนวนที่พอเหมาะกับจำนวนวันหรือสัปดาห์ที่สอนจะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการนำหลักสูตรเดิมมาพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการบูรณาการรายวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาตามสภาพความเป็นจริงและเพิ่มศักยภาพของนักเรียนให้เป็นคนเก่ง คนดีมีสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

2.3.1.2 หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้หลายลักษณะ เช่น สถานศึกษาทุกขนาดที่มีความพร้อมด้านบุคลากรสามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาได้เอง โดยนำข้อมูลด้านต่าง ๆ มาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบท/สภาพชุมชนและนักเรียน ส่วนสถานศึกษาที่มีบุคลากรน้อยสามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยร่วมดำเนินการกับโรงเรียนที่มีอยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันที่มีบริบท/สภาพใกล้เคียงกัน จากนั้นแต่ละโรงเรียนต้องนำหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวมาปรับเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนของตนเอง

วิธีการใช้และพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคณะครูซึ่งจะทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพมากกว่าการนำหลักสูตรมาใช้โดยครูไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง 1) ระดับการพัฒนาหลักสูตรครูต้องเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียน 2) ระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรของครูซึ่งมีสามระดับคือระดับที่หนึ่งการรักษาสภาพเดิมของหลักสูตรคือการที่ครูสนใจและใช้หลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วระดับที่สองจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วระดับที่สามจะให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้และสภาพของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น (Glickman and et al. 2001, pp. 342-344) เมื่อผู้พัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะมาจากภายนอกหรือภายในโรงเรียนและหลักสูตรนั้นได้มีการกำหนดตายตัวแล้วการพัฒนาย่อมจะเป็นไปตามรูปแบบเดิมและถ้าเมื่อใดก็ตามที่หลักสูตรถูกเขียนโดยการวางหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกิจกรรมและแนวความคิดเข้ากับวัตถุประสงค์การพัฒนาย่อมเป็นแบบดัดแปลงคือครูจะปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์ที่กำหนดไว้นักเรียนควรรู้อะไรและพิจารณาดูว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่เหมาะสมกับการสอนของครูหรือไม่ถ้าไม่เหมาะสมก็ต้องปรับปรุงหลักสูตรใหม่ (Glickman et al., 2001, pp. 344-345)

โดยสรุปการนำหลักสูตรไปใช้เป็น การนำโครงสร้างแผนงานวิชาการไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพผู้บริหารจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับหลักสูตรอย่างกระจ่างแจ้ง เพื่อให้สามารถบริหารหลักสูตรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมบริบท/สภาพชุมชนและนักเรียน

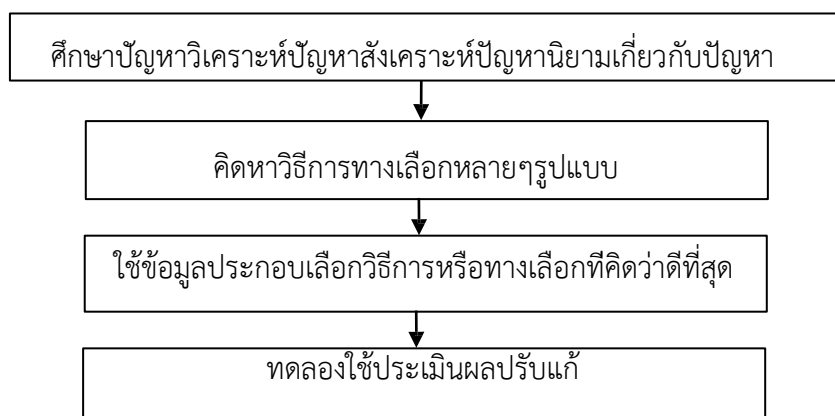
2.3.1.3 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

Taba (1962, p.312) ได้เสนอแนะขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. สำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
 2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ
 3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ครูจะต้องมาสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม
 4. จัดลำดับขั้นตอน แก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนการสอนให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนการสอนให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 6. จัดระเบียบลำดับขั้นตอนและแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้
 7. กำหนดเนื้อหาสาระหรือ ประสบการณ์ที่ต้องการประเมินได้ว่ามี การเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่รวมทั้งกำหนด เกณฑ์การประเมินผลและวิธีการประเมินผล
- สงัด อุทรานันท์ (2532, น.314-346) ได้กล่าวถึง กระบวนการหรือขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร 8 ขั้นตอนคือ

1. จัดตั้งคณะทำงาน
2. ศึกษาสภาพ ข้อมูลพื้นฐาน
3. กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่น
4. พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตร กลางกับสภาพท้องถิ่น
5. ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลางหรือสร้างใหม่
6. ดำเนินการใช้หลักสูตร
7. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
8. ทำการปรับปรุงแก้ไข

Saylor and Alexander (1959, p.42) ได้นำแนวคิดของ Tyler and Taba ไปพัฒนาต่อเป็นขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบระบบดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ลำดับขั้นของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบระบบ

2.3.1.4 ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรรวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอนด้านการวัดผลประเมินผลด้านการวิจัย หลักสูตร

2) ครู/ศึกษานิเทศก์

3) ผู้บริหารโรงเรียน

4) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา/ผู้ทรงคุณวุฒิ

5) ผู้แทนของชุมชน/ท้องถิ่น (Armstrong, 1989, p.40) ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรควรเปิดโอกาสให้ หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน

2.3.1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรเป็นหัวใจของการเรียนการสอนเพราะหลักสูตรจะกำหนดว่าผู้เรียนจะเรียนอะไรเพื่ออะไร ขณะเดียวกันโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยกระบวนการใหญ่ ๆ 3 ประการคือ

1) การตั้งจุดมุ่งหมายจะมีการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

2) การจัดเนื้อหาวิชาอุปกรณ์การสอนวิธีการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3) การวัดผลเพื่อดูว่าผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่และเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขถ้าไม่ตรงกับจุดมุ่งหมาย

ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจในเรื่องความมุ่งหมายของ หลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรองค์ประกอบของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อนำหลักสูตรไปสู่ การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรนี้ Niebuhr (1987,p.62) พบว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร มี 4 ขั้นตอนประกอบด้วยศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรและธรรมชาติของหลักสูตร รูปแบบ การพัฒนาหลักสูตรการออกแบบการทดลองหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในขณะ Moore (2000, pp.218-229) พบว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้ในการเรียนการสอนสำหรับการ พัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ

สรุปได้ว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมายหลักการและโครงสร้างของหลักสูตร การวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาการจัดทำ โครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ การบูรณาการเนื้อหาสาระการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับความถนัด และความสนใจของ นักเรียน

2.3.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.3.2.1 ความหมายของการเรียนรู้ นักวิชาการได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ หลากหลายการเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องจากประสบการณ์เรามีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมหรือการฝึกหัด รวมทั้งเปลี่ยนแปลงปริมาณความรู้ของผู้เรียน

ลำดวน เกษตรสุนทร (2543,น.48) ให้ความหมายว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมค่อนข้างถาวรอันเนื่องจากประสบการณ์เป้าหมายของการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้เรียนดีเก่ง และมีความสุข

พะยอม วงศ์สารศรี (2545,น.70) ให้ความหมายว่าการเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมอันเนื่องจากประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นและพฤติกรรมที่ เปลี่ยนแปลงนี้จะต้องเป็น พฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากผู้เรียนมีวุฒิภาวะหรือ ได้รับยาเสพติดหรือ อุบัติเหตุ

Cronbach (1973, pp.68-70) ให้ความหมายว่าการเรียนรู้คือการแก้ปัญหา ซึ่ง จะต้องประกอบด้วย

1. สถานการณ์ (Situation) คือสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศ รอบตัวผู้เรียน
2. ลักษณะประจำตัวของบุคคลได้แก่ความสามารถความถนัดความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนของผู้เรียนอันจะมีส่วนช่วยให้การเรียนบรรลุผลสำเร็จ
3. ความมุ่งหมาย (Goal) คือ การทราบจุดหมายของสิ่งที่จะเรียน

4. การแปลความ (Interpretation) เป็นการทำตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์เพื่อแปลความหมายของสิ่งที่พบเพื่อช่วยให้เกิดการแก้ปัญหา

5. การกระทำ (Action) หมายถึงการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่พบหลังจากแปลความหมายแล้ว

6. ผลการปฏิบัติ (Consequence) คือผลที่ได้รับจากการกระทำถ้าเป็นผลดีก็สามารถจะนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกันได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าผลที่ได้รับล้มเหลว บางคนอาจจะแก้ไขปรับปรุงวิธีการ ตอบสนองเพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุด หรือบางคนอาจจะล้มเลิกความหวังเดิม

โดยสรุปการเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากประสบการณ์ และพฤติกรรมนั้นต้องเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร

2.3.2.2 แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ในมาตรา 24 ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, น.23)

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นรักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่พึงปรารถนา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนการสอน

6. อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

7. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน บิดา ตามศักยภาพจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดีคนเก่งมีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ การเรียนรู้ที่มีความสุข การเรียนรู้แบบองค์รวม การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติ การเรียนรู้ ร่วมกับบุคคลอื่น และการเรียนรู้ กระบวนการเรียนของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น. 55-57)

โดยสรุปแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาจะต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัดความสนใจของผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญ สถานการณ์การประยุกต์ความรู้มาใช้จัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติผสมผสาน ความรู้ต่างๆ พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกเวลาทุกสถานที่สถานศึกษาต้องพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมผู้สอนให้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อบรมมือกับ บุคคลองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดีคนเก่งและมีความสุข

2.3.2.3 หลักการของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญของชีวิตช่วยให้คนเราสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตหรือสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับเราได้อย่างเหมาะสมดังนั้นคนเราจึงเรียนรู้อยู่เสมอ และต่อเนื่องตลอดชีวิตนักจิตวิทยาอาจารย์ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงของการศึกษา จึงให้ความสนใจเรื่องของการเรียนรู้เป็นอย่างมากเพราะชีวิตความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคนเรา จะเข้าไปในรูปแบบโดยอัตโนมัติขึ้นอยู่กับการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2542, น.10) แต่การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นครูต้องเป็นกัลยาณมิตรรักเมตตาเอาใจใส่ต่อ นักเรียนทุกคนดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบเป็นขั้นตอนโดยต้องมีการวางแผนการสอน ที่นำข้อมูลจากหลักสูตรความต้องการผู้เรียนชุมชนมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียน เป็นสำคัญเน้นผู้เรียนให้ฝึกคิดปฏิบัติจริงแสวงหาความรู้และเรียนรู้ร่วมกันสอนเชื่อมโยงกับสภาพ ชุมชนและสิ่งแวดล้อม (สิงโต แก้วกัลยา, 2543, น.32-33)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 33-38) ได้ให้แนวทางปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการ เรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ
2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญ สถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ออกจากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง
3. ส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องการผสมผสานความรู้ต่างๆให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรมทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้อบรมและการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครองชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตาม ความเหมาะสม

4. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆโดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตรเช่นนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ร่วมกันหรือแบบอื่นๆตามความเหมาะสมและ

5. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันตามความเหมาะสมนอกจากนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, น.8-9) ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังนี้

1. พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. วิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

3. ส่งเสริม นิยรักการอ่านและยกระดับความสามารถในการอ่าน
4. สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นต้นแบบ

5. ส่งเสริมและพัฒนาด้านการศึกษาพิเศษโดยเน้นรูปแบบการจัดการเรียนร่วม
6. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาประสานสถานประกอบการชุมชน เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้

7. พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วกรมสามัญศึกษาได้เสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นแบบและมีประสิทธิภาพเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้11ขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความรู้ ขั้นพื้นฐานของผู้เรียนและจัดกิจกรรมปรับความพร้อมของผู้เรียน

2. เตรียมการสอนให้สอดคล้องกับ หลักสูตรขั้นพื้นฐานและจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3. จัดการเรียนการสอนตาม แผนการสอนเป็นกระบวนการที่ผู้สอนกับผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรงซึ่งผู้สอนต้องสื่อสารให้ผู้เรียน เกิดความเข้าใจเกิดความรู้ตามที่ผู้สอนต้องการให้ เกิดกับผู้เรียนตามแผนการสอนที่วางไว้

4. ประเมินผลการเรียนการสอนตามแผนการสอนและนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนและการสอน ของครู

5. รายงานความก้าวหน้าของการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง

6. ทำวิจัยใน ชั้นเรียนเพื่อนำผลวิจัยมาใช้พัฒนาการเรียนการสอน

7. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของ
ผู้เรียน
8. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้าสังเกต รวบรวมข้อมูล
วิเคราะห์อย่างหลากหลายสร้างสรรค์และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
9. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้และแสวงหา
คำตอบด้วยตนเอง
10. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอน
11. การประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่องโดยเน้น
การ ประเมินตามสภาพจริง
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2549,น.45-51) ที่ได้กำหนดกระบวนการ
เรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะคือ
1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข
 2. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 3. การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
 4. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุขภาพด้านกีฬา
 5. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุขภาพของด้านการฝึกฝนกาย วาจาใจ

2.3.2.4 การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัด การศึกษาไว้
ว่าต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญ
ที่สุดดังนั้นครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้
ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ
และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ ของตนการจัดการเรียนรู้
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้ม
ีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนา ความสามารถทางอารมณ์โดย
การปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเองเข้าใจตนเองเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นสามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง
ทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่
หลากหลายเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกันการ
เรียนรู้จากธรรมชาติการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของกระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้คุณธรรมทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ไป
สอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เนื้อหาและกระบวนการต่างๆข้ามกลุ่มสาระการ

เรียนรู้ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมการบูรณาการเป็นการกำหนด เป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสามารถเดียวกันหรือ ต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนซึ่งจัดได้หลายลักษณะเช่น การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนานมีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอนการบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, น.21-22)

2.3.3 การวัดผลการประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน

2.3.3.1 การวัดผลการประเมินและการเทียบโอนผลการเรียนถือว่าเป็นภารกิจอย่างหนึ่งที่สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญซึ่งการวัดผลการประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนจะมีคุณภาพและประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องมีการจัดการที่เป็นระบบและกระบวนการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพสามารถรับรองการประเมินภายในและการประเมินภายนอกได้ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546, น.97-100) นอกจากนี้การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ยังเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่จะนำมาซึ่งคุณภาพการศึกษาของนักเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ ช่วยพัฒนาการศึกษาระดับต่างๆเพราะผลมาจากการวัดและการประเมินผลการศึกษาส่วนการเทียบ โอนผล การศึกษานั้นเป็นการสร้างโอกาสให้กับนักเรียนผู้มีความต้องการศึกษาตามสถาบันต่าง ๆ ตาม วาระและโอกาสที่แตกต่างกันซึ่ง Noll (1965, pp.13-14) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการวัดผลและ ประเมินผลเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบและการหาข้อมูลของการทดสอบเพื่อนำมาตัดสินใจ ชัยเนตร ไวยคณี (2539, น.24-26) ให้ความหมายว่าการวัดผลเป็นการกำหนดค่าสิ่งที่ต้องการวัดเป็นจำนวนตัวเลขหรือ ปริมาณตามกฎที่วางไว้โดยใช้เครื่องมือวัดส่วนการประเมินผลเป็นการนำผลจากการ วัดมาตัดสิน คุณค่าโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น.24-26) ได้กำหนด หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ว่า การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูล สารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของ ผู้เรียนรวมทั้งข้อมูลที่จะ เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตาม ศักยภาพสถานศึกษาใน ฐานะรับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของ สถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไป ในมาตรฐานเดียวกันดังนั้น การวัดและประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระ การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการ เรียนรู้ของผู้เรียนโดยประเมินความประพฤติพฤติกรรมกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการ หรือแฟ้มสะสมผลงานผู้ใช้การประเมินระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือผู้เรียนผู้สอนและพ่อแม่ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายวิธีการและค้นหา ข้อมูลเกณฑ์ต่างๆที่จะสะท้อนให้เห็น ภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนจะทราบ ระดับความก้าวหน้าความสำเร็จของตน

ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่ม สามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียนรวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ตนเองได้ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียนสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด หลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

2.3.3.2 การประเมินผลระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้อรวมทั้งการนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้นกรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนของกลุ่ม สารต่างๆสถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริมและจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ ด้วย (กรมวิชาการ, 2545, น. 24-26) คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ให้แนวทางการประเมินที่ สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนไว้ว่าการประเมินผลการเรียนรู้พิจารณาจากพัฒนาการของ ผู้เรียนความประพฤติสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กันไปตาม ความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษาและให้นำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ ประกอบการพิจารณาให้การจัดสรรโอกาสการเข้ารับการศึกษาต่อโดยใช้วิธีการที่หลากหลายซึ่ง สอดคล้องกับบุญชู วัลย์เสถียร (2544, น.38) ที่ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการวัดและการประเมินเพื่อ พัฒนาผู้เรียนว่าการวัดการประเมินผลมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนโดยพื้นฐานที่สำคัญคือให้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจทางการศึกษา หลายประการและที่สำคัญที่สุดคือเน้นเพื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนการตัดสินใจเกี่ยวกับการ เรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบันซึ่งระบบสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ความต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนอันเป็นผลผลิตจากกระบวนการจัดการศึกษาให้เป็นผู้มีคุณภาพในการที่จะดำเนินการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาจึงต้องการปฏิรูประบบประเมินผลเพื่อเป็นวิถีที่ จะนำไปสู่ความเป็นเลิศหรือมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ

วัฒนาพรระงับทุกข์ (2541, น. 63-68) มีความเห็นว่าการวัดและประเมินแนวใหม่สามารถที่จะวัดและประเมินความสามารถ ของผู้เรียนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิธีการเดิมเป็นวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับลักษณะการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพราะเป็นวิธีการที่สามารถค้นหาความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียนและยังเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำมาใช้ประกอบการ ตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีด้วยแนวทางการประเมินที่สำคัญมี 3 แนวทางคือ การประเมินจากสภาพจริงและการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน

การวัดผลและการประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบแบบเดิมๆจึงไม่ได้วัดสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนไม่สามารถประเมินกระบวนการและผลผลิตที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงรวมทั้งไม่สามารถ ชี้ให้เห็น

พัฒนาการได้อย่างชัดเจนผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงไม่ใช่การใช้เฉพาะแบบทดสอบเพียงอย่างเดียว การวัดผลและการประเมินผลที่จะให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านนั้นผู้สอนและผู้เรียนจะต้องร่วมกันประเมิน ตามสภาพจริง (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ, 2542, น.10)

สุวิทย์ มูลคำ (2542, น.22-23) ให้ความหมายว่าการประเมินผลตามสภาพจริง หมายถึงการวัดผลและการประเมินผลกระบวนการการทำงานในด้านสมองหรือความคิดและจิตใจของผู้เรียนอย่าง ตรงไปตรงมาตามสิ่งที่ผู้เรียนกระทำโดยพยายามตอบคำถามว่าผู้เรียนทำอะไรและทำไมจึงทำอย่างนั้นการได้ข้อมูลว่า“เขาทำอะไร”และ“ทำไม” จะช่วยให้ผู้สอนได้ช่วยผู้เรียนพัฒนาการเรียนของผู้เรียนและการสอนของผู้สอนทำให้การเรียนการสอนมีความหมายและทำให้เกิดความอยากรู้ในการเรียนรู้ต่อไป

2.3.3.3 การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันมีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอนของนักเรียนเพราะจะเป็นการวัดว่านักเรียนที่เรียนมาแล้วมีความรู้มากน้อยเพียงใดจากที่เรียนมาและเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วนักเรียนผ่านเกณฑ์หรือไม่ซึ่งภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้ชัดเจนจัดเครื่องมือในการประเมินให้เพียงพอและให้มีคุณภาพเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะวัดโดยยึดเกณฑ์การประเมินผลของทางราชการที่เกี่ยวข้องเป็นหลักเป้าหมายสำคัญของการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคือเพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นรวมทั้งนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียนอีกด้วย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มซึ่งสถานศึกษาควรดำเนินการประเมินผลในลักษณะ ต่างๆ ดังต่อไปนี้คือการประเมินผลก่อนการประเมินระหว่างเรียนการประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน เป็นการประเมินเพื่อสรุปผลการเรียนเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียนเพื่อผ่านการเรียนรู้ในช่วงเวลาหนึ่งหรือสิ้นสุดการเรียนปลายปี/ปลายภาคการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความและที่สำคัญการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการจำเป็นต้องมีเทคนิคต่างๆเช่นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการมีเทคนิควิธีการจัดการและประเมินผลหลากหลายวิธี ครูผู้สอนสามารถเลือกวิธีใช้ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาหรือรูปแบบการบูรณาการและเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นแบบผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ เน้นการฝึกปฏิบัติตาม กระบวนการรวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้การวัดและประเมินผลผู้สอนจึงต้องเลือกใช้ให้หลากหลายและดำเนินการควบคู่กันไปใน กระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งนี้เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลที่ต้องการวัดและประเมินผลเรียนรู้ให้ได้ ครบถ้วนทุกด้านให้สอดคล้องกับผลการเรียนที่

คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรวิธีการ วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่การสังเกตการบันทึกประจำวันการตอบปากเปล่าการเขียนคำตอบหรือความเรียงการประเมินตนเองการประเมินกลุ่มการสัมภาษณ์เดี่ยว การสัมภาษณ์กลุ่มการใช้แฟ้มสะสมผลงานการให้คะแนนแบบรูปการสนองตอบการใช้ แบบทดสอบ (สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์, 2546, น.97-100)

ส่วนการเทียบโอนผลการเรียนถือเป็นการนำผลการเรียนซึ่งเป็นความรู้ทักษะและประสบการณ์ของผู้เรียนที่เกิดจากการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมาประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งแนวดำเนินการโอนผลการเรียนให้ เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบโอนผลการเรียนดังนี้

1. ผู้ขอเทียบโอนขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาของสถานศึกษาใด สถานศึกษาหนึ่งโดยสถานศึกษาดังกล่าวดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนในภาคเรียนแรกที่ขึ้นทะเบียน เป็นนักเรียนหรือนักศึกษายกเว้นกรณีมีเหตุผลจำเป็น

2. จำนวนหมวดวิชารายวิชาจำนวนหน่วยการเรียนรู้ที่จะรับเทียบโอนและอายุของ ผลการเรียนที่จะนำมาเทียบโอนให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของ สถานศึกษา ทั้งนี้เมื่อเทียบโอนแล้วผู้ขอเทียบโอนต้องมีเวลาเรียนอยู่ในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนไม่น้อย กว่า1ภาคเรียน

3. ในกรณีมีเหตุจำเป็นระหว่างเรียนผู้เรียนสามารถแจ้งความจำนงขอไปศึกษาบาง รายวิชาในสถานศึกษาอื่นแล้วนำผลมาเทียบโอนได้โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหาร หลักสูตร และวิชาการของสถานศึกษา

4. การเทียบโอนผลการเรียนให้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการเทียบโอนผล การเรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คนแต่ไม่เกิน 5 คน

5. การเทียบโอนให้ดำเนินการดังนี้ 1) กรณีผู้ขอเทียบโอนมีผลการเรียนมาจาก หลักสูตรต่าง ๆ ให้นำหมวดวิชารายวิชาที่มีจุดประสงค์และเนื้อหาสอดคล้องกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 มา เทียบโอนผลการเรียนได้และพิจารณาให้ระดับผลการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่รับโอน

กรณีการเทียบโอนความรู้ทักษะและประสบการณ์ให้พิจารณาจากเอกสารหลักสูตร (ถ้ามี) โดยมีการ ประเมินด้วยเครื่องมือที่หลากหลายและให้ระดับผลการเรียนตามเกณฑ์การประเมินผลการ เรียนของ หลักสูตรที่รับเทียบโอนสำหรับรายละเอียดของการเทียบโอนนั้น สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา (2550, น.1-30) ให้รายละเอียดว่าการเทียบโอนผลการศึกษาหมายถึงการนำผลการศึกษาและ การเรียนรู้ที่เป็นความรู้ทักษะและประสบการณ์จากการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยมา ประเมินเข้าสู่ หลักสูตรระดับใดระดับหนึ่งการเทียบโอนผลการศึกษาประกอบด้วย 1) การเทียบระดับ การศึกษาและ 2) การเทียบโอนผลการเรียนการเทียบระดับการศึกษาหมายถึงการกำหนดความเท่า เทียมกันของมาตรฐาน การศึกษาตามหลักสูตรในแต่ละระดับทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบหรือ

การนำผลการเรียนรู้ที่ได้ จากการศึกษาตามอรรถาธิบายมาประเมินเพื่อให้ได้หรือสำเร็จระดับการศึกษา ระดับใดระดับหนึ่ง

การเทียบโอนผลการเรียนหมายถึง การนำผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นความรู้ทักษะและ ประสบการณ์ของบุคคลที่เกิดจากการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอรรถาธิบายที่ได้สั่งสมไว้มา ประเมิน เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษาโดยให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ ผู้เรียน สะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษา เดียวกัน หรือไม่ก็ตามรวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอรรถาธิบายการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์ การ ทำงาน

นอกจากนี้ระเบียบสถานศึกษาว่าด้วยการประเมินผลการเรียนจะระบุเรื่อง การเทียบโอน ผลการเรียนไว้เป็น 1 หมวดการเทียบโอนผลการเรียนเป็นการนำผลการเรียนซึ่งเป็นความรู้ทักษะและ ประสบการณ์ของผู้เรียนที่เกิดจากการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอรรถาธิบาย มา ประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง

แนวทางดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนดำเนินการดังนี้ 1) ผู้ขอเทียบโอนต้องขึ้นทะเบียน เป็นนักศึกษาหรือนักเรียนของสถานศึกษาใดสถานศึกษาหนึ่ง 2) จำนวนสาระการเรียนรู้ รายวิชาจำนวน หน่วยกิตที่จะรับเทียบโอนและอายุของผลการเรียนที่จะนำมาเทียบโอนให้อยู่ใน คุลยพินิจของสถานศึกษา เมื่อเทียบโอนแล้วต้องมีเวลาเรียนอยู่ในสถานศึกษาที่จะเทียบโอนไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน 3) การเทียบ โอนผลการเรียนให้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการการเทียบโอนผล การเรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน แต่ไม่เกิน 5 คนแนวปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวง ศึกษาธิการที่กำหนดไว้แล้วดังตัวอย่างการ กำหนดโครงสร้างคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2

ตัวอย่างการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการการเทียบโอนผลการเรียน

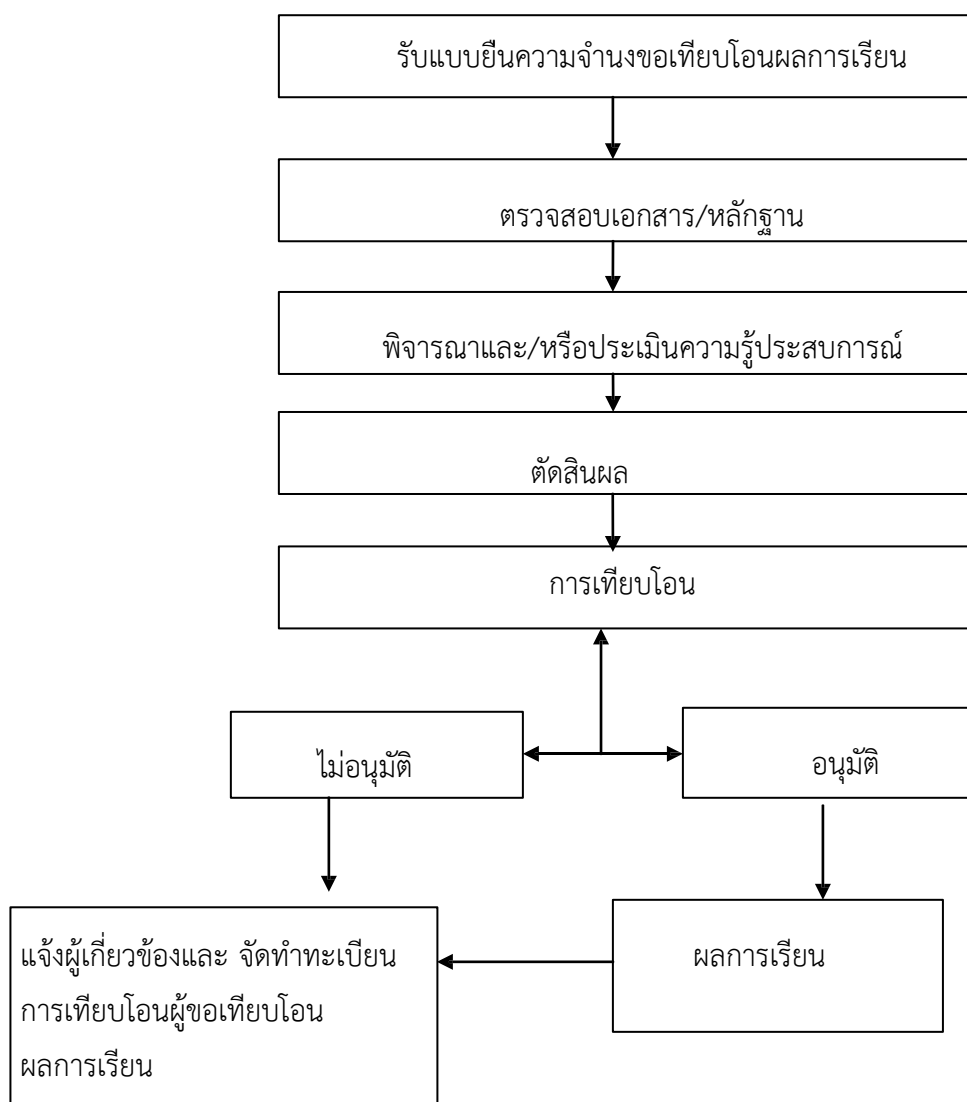
รูปแบบ	โครงสร้าง
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ประธาน - หัวหน้าระดับ (ประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา) กรรมการ หรือช่วงชั้น (ช่วงชั้นที่ 1,2,3 หรือ 4) ที่เปิดสอนใน สถานศึกษา - หัวหน้าฝ่ายทะเบียนและวัดผลกรรมการและเลขานุการ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ประธาน - หัวหน้าระดับระดับที่เทียบโอน กรรมการ - หัวหน้าฝ่ายทะเบียนและวัดผล กรรมการและเลขานุการ

(ต่อ)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

รูปแบบ	โครงสร้าง
3	คณะอนุกรรมการแต่ละหมวดวิชาหรือแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ (จำนวน 5-8 ชุด)
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ประธาน - หัวหน้าระดับ (ประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา) กรรมการหรือช่วงชั้น (ช่วงชั้นที่ 1,2,3 หรือ 4) ที่เปิดสอนในสถานศึกษา - หัวหน้าฝ่ายทะเบียนและวัดผล กรรมการและเลขานุการ คณะอนุกรรมการแต่ละรูปแบบการจัดการศึกษา (ในระบบนอกระบบตามอัธยาศัย) จำนวน 3 ชุด - เลขาธิการและ/หรือผู้แทนชุมชนและ/หรือผู้แทนหน่วยงานเฉพาะที่มีความรู้ด้านการจัด การศึกษาในแต่ละรูปแบบเป็นประธานกรรมการกรรมการและ

คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนจะต้องดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนโดยยึดแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียนที่กำหนดไว้เป็นสำคัญการดำเนินงานอาจมีกรณีเฉพาะ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติการตัดสินดำเนินการใด ๆ ที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติที่กำหนดควรตัดสินดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการและบันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อการ ปรับปรุงจัดทำแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียนให้ชัดเจนและครอบคลุมต่อไปการดำเนินการ เทียบโอนผลการเรียนอาจดำเนินการตามสถานศึกษาที่รับเทียบโอนผลการเรียน

ภาพที่ 2.3 ขั้นตอนการเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษาจะต้องนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเทียบโอนผลการเรียนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยต้องดำเนินการบนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถแสดงระบบบริหารจัดการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษาแสดงดังนี้

1. การเตรียมการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนกำหนดแนวปฏิบัติในการเทียบโอน ผลการเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน

2. การดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนประกาศแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผล การเรียน
ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอนุมัติผลการเทียบโอนผลการเรียนจัดทำทะเบียนผู้ขอ เทียบโอนผลการ
เรียน แจ้งผลการเทียบโอนผลการเรียนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ขอเทียบโอน

3. การกำกับติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงานกำกับติดตาม การดำเนินงานอย่าง
ต่อเนื่องสม่ำเสมอ กำหนดช่วงเวลาการกำกับติดตามจัดทำรายงาน ปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาต้อง
กำหนดบทบาทของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนให้ ชัดเจนและครอบคลุมหน้าที่ที่
ต้องปฏิบัติโดยอาจะมีแนวทางในการกำหนดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2.3

(ต่อ)

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการเทียบโอนผลการเรียน

ผู้รับผิดชอบ	บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการเทียบโอนผลการเรียน
1. คณะกรรมการสถานศึกษา	- รับทราบผลการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียน
2. หัวหน้าสถานศึกษา	- แต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน - อนุมัติผลการเทียบโอนผลการเรียน
3. คณะกรรมการเทียบโอนผล การ เรียน	- จัดทำแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียน - กำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความรู้และประสบการณ์ ของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน - จัดทำหรือจัดหาเครื่องมือในการประเมินความรู้ทักษะและประสบการณ์ ของผู้เทียบโอนผลการเรียน - ประเมินความรู้ทักษะประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน - ตัดสินผลการเทียบโอนผลการเรียนและนำเสนอหัวหน้าสถานศึกษาเพื่อ อนุมัติการเทียบโอนผลการเรียน - ประเมินผลการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนและจัดทำรายงานผล ดำเนินงาน
4. งานทะเบียนวัดผล	- ประสานงานการเทียบโอนผลการเรียน - บันทึกผลการเทียบโอนผลการเรียน - พิจารณารวบรวมเอกสาร/หลักฐานทางการศึกษากรณีที่ผู้เรียนมีความ ประสงค์ขอเทียบโอนผลการเรียนไปยังสถานศึกษาอื่นและตามคำร้องของ สถานศึกษาที่รับโอน - ออกเอกสารในแจ้งผลการเทียบโอนผลการเรียนตามที่มีผู้ร้องขอ

รูปแบบและวิธีดำเนินงานผลการเรียนรู้ของผู้เทียบโอนอาจเกิดจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับการศึกษาในระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย สามารถจำแนกออกเป็นการศึกษาในลักษณะต่างๆได้แก่การศึกษาตามหลักสูตรระยะสั้นหลักสูตรเฉพาะ การศึกษาที่จัดโดยครอบครัวศูนย์การเรียนการฝึกฝีมือรวมทั้งประสบการณ์ การทำงานจากแรงงานไทย ในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสามารถนำมาสรุปแนวทางการพิจารณา เทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่ การศึกษาในระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีการให้จำหน่าย การให้ผลการเรียนการบันทึกผล การเรียนและการคิดผลการเรียนเฉลี่ยได้ดังนี้

- 1) การพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบเข้าสู่การศึกษาในระบบ
- 2) การพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบเข้าสู่การศึกษาในระบบ
- 3) การพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนจากการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเข้าสู่การศึกษา ในระบบ
- 4) การพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนจากการจัดการศึกษาโดยศูนย์การเรียนการศึกษา หลักสูตรระยะสั้นหลักสูตรเฉพาะการฝึกอาชีพประสบการณ์การทำงานเข้าสู่การศึกษา ในระบบ
- 5) การพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาตามหลักสูตรต่างประเทศเข้าสู่ การศึกษาในระบบสถานศึกษาเดิมหมายถึงสถานศึกษาที่นักเรียนได้เรียนมาก่อนและมีผลการเรียนที่จะ นำมาขอรับการเทียบโอนสถานศึกษาใหม่หมายถึงสถานศึกษาที่รับเทียบโอนผลการเรียนเป็นสถานศึกษา ที่ นักเรียนประสงค์จะเข้าศึกษาต่อเนื่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนส่วนใหญ่ เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโดยสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมงานเพราะสอดคล้องกับ หลักการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ที่เน้นการวัด และประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนและจากงานวิจัยดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของ การวัดและประเมินผลตรงตามสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนคือผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อวิชานั้นๆตลอดจนครูผู้สอนสามารถปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ของ ตนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นอาทิเช่น สำลี ทองธิว (2541, น.65-82) ศึกษาเรื่องการพัฒนา กระบวนการสอนโดยใช้แฟ้มสะสมงานการสอนอ่านของนักเรียนมีประถมศึกษาและเพื่อพัฒนาการ ทางวิชาชีพครูพบว่าหลังจากใช้ขั้นตอนของแฟ้มสะสมงานครบทุกขั้นตอนสามารถนำไปใช้วิธีการสอน แบบใหม่ๆได้เป็นจำนวนมากขึ้นนักเรียนเกิดจินตนาการมากขึ้นหลังจากใช้กระบวนการเรียนการสอน โดยใช้แฟ้มสะสมงาน Hillyer (1993, p.446) ศึกษาเรื่องผลกระทบแฟ้มสะสมงานต่อการประเมิน ตนเองในการอ่านพบว่าแฟ้มสะสมงานมีผลต่อความสามารถทางการเรียนจากการประเมินตนเองส่วน Baker (1999, น.385) วิจัยเรื่องผลของการสอนเรียงความและเจตคติที่มีต่อการเขียนโดยใช้การวัด

และประเมิน ด้วยแฟ้มสะสมงานพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติที่สูงขึ้นต่อวิชาภาษาไทย

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล และเทียบโอนการเรียน หมายถึง การกำหนดกรอบ ระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผล การนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน

2.3.4 การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาครูอาจารย์ในด้านวิชาการและช่วยให้งานวิชาการก้าวหน้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเนื่องจากการบริหารและการจัดการในเรื่องใด ๆ จะเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุดจำเป็นต้องมีการควบคุมดูแลตรวจสอบแนะนำช่วยเหลือ คอยให้บริการปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลาบางส่วนนี้เกิดจากการนิเทศการจัดการเรียนการสอนใน สถานศึกษาจึงต้องแปรเปลี่ยนไปตามระบบการศึกษาเช่นหลักสูตรการจัดและดำเนินการสอน ผู้บริหารและครูอาจารย์ในสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับความรู้เพิ่มเติมและพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าทันความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเป็นอยู่ (ธีรพล ขยันการนาวิ, 2547, น.34)

2.3.4.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของครูให้มีประสิทธิภาพในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายดังต่อไปนี้

Good (1973, น. 574) ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษา เป็นความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยให้คำแนะนำครูให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู

Goldhammer et al. (1980, p.13) ได้สรุปจากคำจำกัดความการนิเทศไว้ว่าเป็นลักษณะงานที่มอบหมายให้ครูหรือผู้นิเทศที่จะกระตุ้นให้ครูหรือครูแนะแนวในสถานศึกษาได้มีการพัฒนาในการที่จะนำวิธีการสอนสื่อการเรียนการสอนมาใช้โดยเน้นถึงทักษะในการติดต่อสื่อสาร ปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาเป็นความพยายามที่จะช่วยเหลือครูแก้ปัญหาช่วยเหลือครูในด้านความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน

Mark et al. (1978, p.14) ให้ความหมายว่าการจัดการนิเทศศึกษานั้นมีความสำคัญอยู่ที่ประสิทธิภาพในการพัฒนาและ ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งผลในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพความที่พึงประสงค์

Harris (1993, p.13) ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะคงไว้หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในโรงเรียนมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพด้านการสอนเป็นสำคัญ

Glickman (1990, p.6) ให้ความหมายว่าการ นิเทศการศึกษาเป็นเรื่องของงาน กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2542, น.2) ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและ บุคลากรทางการศึกษาด้วยการให้ความช่วยเหลือ แนะนำส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงการสอนเพื่อพัฒนา นักเรียนให้เต็ม ศักยภาพ

เมตต์เมตต์ การ์ณจิต (2543, น.54) ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษาเป็นการให้คำปรึกษาชี้แนะแนะนำและให้ความช่วยเหลือต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงให้ได้ผลตามเกณฑ์ที่วางไว้

โดยสรุปการนิเทศการศึกษาเป็นการดำเนินกิจกรรมต่างๆของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถมีความเชื่อมั่นสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพมาตรฐาน ด้านการจัดการศึกษา

2.3.4.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของโลกยุคปัจจุบันทั้งในด้านสังคมเศรษฐกิจการเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์นั้น ๆ การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อ ระบบการศึกษาและระบบโรงเรียนเป็นอย่างมาก

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542, น. 86-87) ได้สรุปความสำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อระบบการศึกษาเมื่อสังคมมีการ เปลี่ยนแปลง การศึกษาก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วยต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรการศึกษาให้มี เนื้อหา สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมอยู่เสมอความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีอย่างไม่หยุดยั้งทำให้ แนวความคิดเรื่องการเรียนการสอนมีการพัฒนาตลอดเวลาจนมีการคิดค้นแนวทางใหม่ที่มีประสิทธิภาพ อยู่เสมอผู้บริหารและผู้นิเทศต้องมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้เพื่อจะได้ช่วยเหลือเผยแพร่แนวคิดใหม่ ๆ ให้ ครูผู้สอนได้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศช่วยให้เกิดมาตรฐานการศึกษาเพราะเป็นการ ควบคุมดูแลระบบการศึกษาและการเรียนการสอนในโรงเรียนเมื่อพบข้อบกพร่องก็มีการช่วยเหลือ แนะนำแก้ปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ จนได้มาตรฐานตามที่ต้องการ

2. การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อระบบโรงเรียนเนื่องจากการศึกษายังไม่มีความพร้อมในด้านบุคลากรสิ่งอำนวยความสะดวกรวมถึงกระบวนการศึกษาทั้งหมดการนิเทศช่วยให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้นและสิ่งที่คืออยู่แล้วการนิเทศจะช่วยพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมอยู่เสมอ ครูผู้สอนยังขาดเทคนิคในการถ่ายทอดวิชาและการเป็นผู้นำจึงต้องมีการแนะนำช่วยเหลือด้วยการนิเทศ การศึกษา

ยังไม่พร้อมในเรื่องดังกล่าวนักเรียนมีปัญหาในด้านการเรียนจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือแนะนำมีกิจกรรมหรือนวัตกรรมทางการศึกษาเกิดขึ้นอยู่เสมอ มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ต้องเร่งรัดการดำเนินงานตามแนวทางของหลักสูตรใหม่ทำให้ต้องใช้การนิเทศเข้ามาช่วยในการทำความเข้าใจตลอดจนเสนอแนวทางในการดำเนินงานแก่บุคลากรในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรต่อไป

นอกจากนี้ วิจิตร วรุตบางกูร และคณะ (2542, น.87) ได้สรุปความจำเป็นที่ จะต้องมีการนิเทศการศึกษาเนื่องจากเหตุผลสำคัญดังนี้ 1) สภาพสังคมเปลี่ยนไปทุกขณะการศึกษา จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมด้วยการนิเทศการศึกษาจะ ช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 2) ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้งแม้แนวคิดเรื่องการเรียนรู้การสอนก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลาการนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ 3) การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้ชำนาญการโดยเฉพาะจึงจะทำให้แก้ไขปัญหาได้สำเร็จลุล่วง 4) การศึกษาของประเทศไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้จะต้องมีการ ควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษาจะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะจะต้องพัฒนาบุคคลเพื่อความผาสุกของมนุษย์ส่วนร่วมยิ่งบุคคลที่จะต้องพัฒนานั้นเป็นเด็กอยู่ในวัยเยาว์เท่าใดงานนิเทศยิ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อนมากขึ้นเท่านั้น

Briggs and Justman (1952, pp. 130-141) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้

4 ข้อคือ

1. เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางอาชีพ (Professional Leadership)
2. เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามของครู (Aid Teacher's Growth)
3. เพื่อการปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น (Improvement of Teaching)
4. เพื่อการส่งเสริมและแนะนำคณะครูและส่งเสริมความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียน

และประชาชน

Good (1973, p.574) จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศไว้ว่าเพื่อช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการสอนจะเป็นการ กระตุ้นให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพและการพัฒนาตนเองในเรื่องการเลือกและปรับปรุง จุดประสงค์การสอนสื่อการสอนวิธีสอนและประเมินผลการเรียน

Gwynn (1974, pp.27-31) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือครูให้เข้าใจเด็กดี ยิ่งขึ้น
2. ช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน
3. ช่วยเหลือครูในการจัดหาและเลือกสื่อการสอน

4. ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงวิธี สอน
5. สร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่ครูคนอื่นๆ
6. ช่วยเหลือครูในการประเมินผลการเรียน
7. ช่วย กระตุ้นครูให้รู้จักประเมินผลการทำงานและความก้าวหน้าของตนเอง
8. ช่วยให้ครูมีความรู้สึกว่าได้ รับ ผลสำเร็จมีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน
9. ช่วยเหลือให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
10. เพื่อประชาสัมพันธ์การทำงานและความก้าวหน้าของโรงเรียนแก่ ชุมชน

ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาครูทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพคือช่วยให้ครูมีความเข้าใจ่องแท้ในวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในด้านหลักสูตรด้านระเบียบวิธีการสอนด้านการประเมินผลและการประมวลความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเจริญงอกงามทางสติปัญญาให้เกิดแก่ผู้เรียน Harris (1993, pp.318-319)ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการนิเทศการศึกษา 4 ประการดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคนซึ่งเป็นการพัฒนาให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
2. เพื่อพัฒนางานการนิเทศการศึกษาให้มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมี จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางานซึ่งได้แก่การสอนนั่นเอง
3. เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์การสร้างประสานสัมพันธ์นั้นเป็นผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกันรับผิดชอบร่วมกันผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำผู้ตามซึ่งไม่ใช่เป็นการทำภายใต้การถูกบีบบังคับและคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การสร้างขวัญและกำลังใจนั้นถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศทั้งนี้เพราะขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงานหากการนิเทศไม่สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้วการนิเทศก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จได้ยาก

โดยสรุปการนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาตนเองของครู การพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้าสร้างเสริมหรือบำรุงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติแก่ครูการสร้าง ความมั่นใจในการคิดและการปฏิบัติงานของครูสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศและประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นแนวทางที่ทำให้ โรงเรียนประสบผลสำเร็จนั่นเอง

2.3.4.3 หลักการสำคัญของการนิเทศการศึกษา

หลักการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นแนวปฏิบัติที่ผู้นิเทศต้องนำไปปฏิบัติขณะ ทำการนิเทศการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยเฉพาะทางด้านวิชาการจะบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพผู้ดำเนินงานต้องมีหลักยึดในการทำงาน

Justman (1952, pp.130-141) ได้ เสนอหลักการนิเทศสำหรับผู้บริหารดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาต้องเป็นประชาธิปไตย
2. การนิเทศ การศึกษาจะต้องเป็นการส่งเสริมและการสร้างสรรค์
3. การนิเทศการศึกษาควรจะต้องอาศัยความร่วมมือของวิทยากรหลายคนมากกว่าที่จะแบ่งผู้นิเทศออกเป็นรายบุคคล
4. การนิเทศการศึกษาควร ตั้งอยู่บนรากฐานของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าจะเป็นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล
5. การนิเทศการศึกษา จะต้องคำนึงถึงความถนัดของแต่ละบุคคล
6. จุดมุ่งหมายสูงสุดของการนิเทศการศึกษาคือ หาทางช่วย ให้เด็กเกิดความรู้ความสามารถตามความมุ่งหมายของการศึกษา
7. การนิเทศการศึกษาจะต้อง เกี่ยวข้องอยู่กับการส่งเสริมความรู้สึกรอบอุ้นให้แก่ครูและการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่คณะ
8. การนิเทศการศึกษาเริ่มต้นจากสภาพการณ์ปัจจุบันที่กำลังประสบอยู่
9. การนิเทศการศึกษาควรเป็น การส่งเสริมความก้าวหน้าและความพยายามของครูให้สูงขึ้น
10. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการ ส่งเสริมและปรับปรุงสมรรถวิสัยทัศนคติและข้อคิดเห็นของครูให้ถูกต้อง
11. การนิเทศการศึกษา พยายามหลีกเลี่ยงการกระทำอย่างเป็นพิธีการให้มากควรทำง่าย ๆ
12. การนิเทศการศึกษาควรใช้ เครื่องมือและกลวิธีง่าย ๆ
13. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล
14. การนิเทศ การศึกษาควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและสามารถประเมินผลได้ด้วยตนเอง

Wiles (1975) ได้เสนอแนะหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับครูทุกคนและทำให้เห็นว่าต้องการความช่วยเหลือจากเขา
2. แผนงานหรือความเจริญก้าวหน้าเป็นผลจากการทำงานเป็นทีม
3. หาโอกาสพบปะ สังสรรค์เป็นกันเองกับครูโดยสม่ำเสมอ

4. เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นและส่งเสริมให้มี ความคิดริเริ่ม
5. เป็นมิตรไมตรีกับบุคคลทั่วไป
6. ปรึกษากับหมู่คณะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ อัน จะพึงมี
7. พิจารณาสภาพที่เป็นปัญหาของสมาชิกอื่นที่จะซักถามสัมภาษณ์หรือให้ คณะครูเสนอปัญหา ที่อยู่ในความสนใจร่วมกัน
8. หากศึกษานิเทศก์กระฉับกระเฉงมีชีวิตชีวาหมู่คณะย่อมเป็นเช่นนั้น
9. บทบาทการนาของศึกษานิเทศก์คือการประสานงานและการช่วยเหลือ ทางวิชาการ
10. ฟังมากกว่า พูด
11. การปฏิบัติงานเริ่มด้วยปัญหาของสมาชิก
12. วางแผนปฏิบัติงานของหมู่คณะไว้
13. ตำแหน่งที่มีได้ทำให้ศึกษานิเทศก์ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือความ เป็นมิตรไมตรีกับหมู่คณะต้องชะงักงัน
14. พยายามให้ประสบการณ์ด้านความสามารถต่างๆของครูอาวุโสให้เกิด ประโยชน์ในการนิเทศมากที่สุด
15. ตัดสินใจแน่วแน่ทันต่อเหตุการณ์
16. เอาใจใส่รู้งานในหน้าที่ดี
17. สนใจในสวัสดิภาพของสมาชิก
18. สำรองและปรับปรุงงานตนเองอยู่เสมอ
19. มีความรับผิดชอบปลูกฝังความ รับผิดชอบให้แก่หมู่คณะ

หลักการนิเทศจะเป็นแนวปฏิบัติที่ผู้นิเทศต้องนำไปปฏิบัติขณะทำการนิเทศการสอน จะบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพผู้ดำเนินงานจะต้องยึดหลักการในการ ทำงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรคือ 1) การปฏิบัติงานตามหลักการทางวิทยาศาสตร์โดย ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบครอบคลุมถึงวิธีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการ การ วางแผนการนิเทศการปฏิบัติการประเมินผลการนิเทศ ซึ่งควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือได้ 2) การปฏิบัติงานตามวิถีทางประชาธิปไตย เคารพใน ความแตกต่างระหว่างบุคคลร่วมกันคือนักเรียนการนิเทศในสถานศึกษามีความมุ่งหมาย เกี่ยวกับ ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาคือเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น (Wiles, 19675, pp.35-36)

2.3. 4.4 กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศ (Process of supervision) เป็นขั้นตอนในการดำเนินงาน

และการปฏิบัติงานการนิเทศอย่างมีระบบมีการประเมินสภาพการทำงานการจัดลำดับงานที่ต้องทำ การออกแบบงานการประสานงานตลอดจนการอำนวยความสะดวกไปการนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องมีกระบวนการในการนิเทศภายในเพื่อเป็นแนวปฏิบัติและมีความเป็นระเบียบในการปฏิบัติได้มี นักการศึกษากล่าวถึงกระบวนการนิเทศภายในไว้ดังนี้

สังต์ อุทรานันท์ (2532,น.84-87) ได้พัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษาที่มีความ สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ (Planning-P) เป็นขั้นที่ผู้บริหารผู้นิเทศและ ผู้รับการนิเทศจะทำการประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้อง มี การนิเทศรวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศที่จะจัดขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ (Informing-I) เป็นขั้นตอนของการให้ ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง มีขั้นตอน อย่างไรและจะอย่างไรจึงจะทำให้ได้ผลงานออกมามีคุณภาพ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติงาน (Doing-D) ประกอบด้วยการปฏิบัติงานใน3 ลักษณะคือ 1) การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศเป็นขั้นที่ผู้รับการนิเทศลงมือปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถที่ได้รับ 2) การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศขั้นนี้ผู้ให้การนิเทศจะทำการนิเทศและ ควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จทันตามกำหนดเวลาและมีคุณภาพสูงและ 3) การปฏิบัติงานของ ผู้สนับสนุนการนิเทศในเรื่องวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการ นิเทศในเรื่องวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุผล

ขั้นที่ 4 การสร้างขวัญและกำลังใจ (Reinforcing-R) ขั้นนี้เป็นขั้นของการ เสริมกำลังใจของผู้บริหารเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขั้นนี้อาจจะดำเนินการไปพร้อม ๆ กับที่ผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงานหรือปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นก็ได้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลผลิตของการดำเนินงาน (evaluating-E) เป็นขั้นที่ผู้ นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินการซึ่งผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไรแล้วทำการปรับปรุงแก้ไข

การดำเนินการนิเทศตามวัฏจักรนี้จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่งจนกว่าจะ บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือพัฒนาผู้รับการนิเทศให้เป็นไปตามต้องการหากบรรลุผลสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายแล้วต้องการจะหยุดกระบวนการทำงานก็ถือว่าการนิเทศได้สิ้นสุดแล้วหากต้องการเริ่ม นิเทศในสิ่งใหม่หรือตั้งเป้าหมายใหม่ก็จะต้องดำเนินการตั้งแต่เริ่มวางแผนการนิเทศจนถึง ขั้น ประเมินผลการนิเทศทำในลักษณะเช่นนี้จนกระทั่งบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

Harris (1993, pp.14-15) ได้นำแนวความคิดของAllenเกี่ยวกับกระบวนการ บริหารงานการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปมาเสนอใช้กับการนิเทศการศึกษาประกอบด้วยกระบวนการหลัก 5 ประการที่เรียกด้วยอักษรย่อว่า“POLCA”ดังนี้

1. Planning Processes (P) หมายถึงการวางแผนในการปฏิบัติงานโดยคิดว่าจะทำอย่างไรกำหนดจุดมุ่งหมายของงานพัฒนาวิธีดำเนินงานกำหนดงานที่จะดำเนินงานการคาดคะเนถึงผลที่จะได้รับจากโครงการและวางโครงการกระบวนการเกี่ยวกับวางแผนมีดังนี้

1.1 การคิด (Thinking) การคิดแผนงานที่จะทำในอนาคตตามลำดับก่อนหลัง

1.2 จัดทำตารางงาน (Scheduling) เพื่อให้แผนงานง่ายต่อการปฏิบัติ กำหนดวันเวลาสถานที่ให้แน่นอน

1.3 การทำโครงการ (Programming) เป็นขั้นนำแผนงานไปปฏิบัติ

1.4 แผนงานที่ดีนำไปสู่การคาดคะเน (Forecasting) การกะประมาณการอย่างดีย่อมง่ายต่อการที่จะทำนายผลการทำงานได้

1.5 ปรับปรุงการทำงานแผนการให้ดีขึ้น (Developing Procedures) ตระหนักในปัญหาและอุปสรรคของแผนงานที่เกิดขึ้น หาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. Organizing Processes (O) หมายถึงการจัดโครงสร้างของการดำเนินงานโดยสร้างหลักเกณฑ์ในการทำงานสร้างความสัมพันธ์ของงานแบ่งงานโดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานมีการประสานงานมอบหมายอำนาจให้ตามหน้าที่และการรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้ง คนและวัสดุ อุปกรณ์กระบวนการจัดโครงสร้างมีดังนี้

2.1 จัดจำแนกหน้าที่ (Distributing Functions) เพื่อมิให้งานสับสนงานซ้อนงานควรจำแนกลักษณะงานให้เด่นชัด

2.2 การประสานงาน (Coordinating) สร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน ขจัดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกัน

2.3 ชี้แหล่งข้อมูลวิชาการ (Resources Allocating) การจัดวัสดุอุปกรณ์การสอนอำนวยความสะดวก

2.4 จัดให้มีความสัมพันธ์ (Establishing Relationship) มีความเป็นปึกแผ่นในหน่วยงานการนิเทศ

2.5 เป็นตัวแทน(Delegating)งานของศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนทางการศึกษามีบทบาทเป็นตัวแทนทั้งในด้านบริหารด้านวิชาการด้านวิทยากรและด้านการประสานงาน

3. Leading Processes (L) หมายถึงบทบาทในฐานะผู้นำที่ดำเนินการการวินิจฉัยสั่งการการคัดเลือกตัวบุคคลการให้คำปรึกษาแนะนำกระตุ้นให้บุคคลทำงานลงมือปฏิบัติงานการสาธิตในการปฏิบัติงานการติดต่อสื่อสารกระบวนการนำมีลักษณะดังนี้

- 3.1 นำในการตัดสินใจ (Decision-making) แต่การตัดสินใจนั้นจะต้องมาจากหมู่คณะเป็นสำคัญ
- 3.2 ข้อเสนอแนะ (Suggesting) ให้คำปรึกษาแนะนำ
- 3.3 แรงจูงใจ (Motivation) การรักษาแรงจูงใจให้คงทนถาวรด้วยการตอบสนองความต้องการการเข้าใจกันการเอาใจใส่
- 3.4 การสื่อความหมาย (Communicating) การใช้ความสามารถในการติดต่อสื่อความหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานการศึกษาของผู้ในเทศเป็นสำคัญ
- 3.5 การคิดริเริ่ม (Initiating) บรรยากาศในการคิดริเริ่มอยู่ที่ภาวะของผู้นำหากศึกษานิเทศก์เป็นผู้มีใจ กว้างขวางยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้ครูอยากจะทำอะไร อะไรใหม่ ๆ
- 3.6 การสาธิต (Demonstrating) การนำในการสาธิตคือการนำเผยแพร่ทางวิชาการ
4. Controlling Processes (C) หมายถึงการควบคุมการปฏิบัติงานดำเนินงานโดยการพิจารณาขอบข่ายงานให้เหมาะสมในด้านต่าง ๆ พิจารณาลงโทษมีการแก้ไข ทันทที่เมื่องานผิดพลาดการให้บุคลากรออกจากงานการตักเตือนและการกำหนดระเบียบในการ ปฏิบัติงาน กระบวนการควบคุมมีลักษณะดังนี้
- 4.1 ทำให้ถูกต้อง (Taking Corrective Action) เมื่อ ทราบข้อบกพร่องข้อผิดพลาดของครูศึกษานิเทศก์จะใช้เทคนิคแก้ไขข้อบกพร่องนั้นซึ่งเป็นไปเพราะครู มีความเชื่อถือศรัทธาในหลักการความร่วมมือในด้านนี้มาจากน้ำใสใจจริงมิใช่จากการใช้อำนาจบังคับ
- 4.2 ความเจริญงอกงาม (Expediting) ในกรณีที่มีการกระทำถูกต้องหรือการเรียนการสอนดำเนินไปอย่าง มีประสิทธิภาพศึกษานิเทศก์ย่อมช่วยให้กิจการนั้นประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น
- 4.3 การกล่าวโทษเป็นลายลักษณ์อักษร (Reprimanding) การทำงานร่วมกับบุคคลหลายประเภท ควรยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งบุคคลบางคนยอมง่ายต่อการแนะนำแต่บางคนอาจจะต้องใช้หลักการเข้มงวดกวดขัน จึงจะยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับปรุงตัวเอง
5. Assessing Processes (A) หมายถึงการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยการประเมินผลการปฏิบัติงานวัดผลการปฏิบัติงานวิจัยผลการปฏิบัติงานดังนี้ 1) พิจารณา ผลงาน (Judging Performance) ประเมินค่าผลงานว่าดี-เลวประการใด 2) วัดผล (Measuring Performance) ทำการวัดผลสัมฤทธิ์ผลการปฏิบัติงาน

โดยสรุปกระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยตลอดเริ่มจากการศึกษาข้อมูลการวางแผนการปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลและประสิทธิภาพสูงสุด

โดยสรุปการนิเทศภายในสถานศึกษาเริ่มมีการปฏิบัติกันมากขึ้นจากผลการดำเนินงานการนิเทศภายในมีปัญหาและอุปสรรคในด้านต่อไปนี้เป็นผู้นิเทศขาดทักษะและความรู้ในการนิเทศการนิเทศไม่ตรงตามความต้องการของผู้รับการนิเทศ ขาดรูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานไม่มีการนำเอาผลประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนสภาพการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้รับการนิเทศมีความต้องการในการนิเทศสูง การไม่ยอมรับซึ่งกันและกันครูมีภาระมากไม่มีเวลาดำเนินการอย่างชัดเจนในปัจจุบัน กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงยังไม่สามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมควรได้มีการศึกษาและพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อจะได้รูปแบบที่สอดคล้องกับภารกิจในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามขนาดที่แตกต่างกันต่อไป

2.3.4.5 ขอบข่ายและกิจกรรมของการนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อให้การนิเทศดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจนส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา Neagley and Evans (1964, p.106) ได้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนว่าประกอบด้วยงานต่าง ๆ 11 ประการดังนี้

1) ช่วยส่งเสริมให้ครูแต่ละคนหรือทั้งกลุ่มได้แสดงความสามารถออกมาอย่างอิสระ และ ปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกับบุคคลอื่น

2) ทำงานกลุ่มสร้างและดำเนินการให้เป็นไปตามปรัชญา ที่ตั้งไว้ซึ่งมีส่วนสอดคล้องกับปรัชญาของชุมชน

3) พัฒนาการสอน

4) พัฒนาหลักสูตร

5) ดูแลโครงสร้าง การนิเทศการนิเทศภายในโรงเรียนให้ดำเนินการไปด้วยดี

6) ดำเนินการวัดผลและประเมินโครงการทั้ง ระบบ

7) ช่วยให้มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญในการสอน

8) รับผิดชอบในการจัดโครงการส่งเสริมความรู้แก่ครู ประจำการในโรงเรียน

9) แลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างครูและบุคลากร

อื่น ๆ

10) จัดดูแลอำนวยความสะดวกเช่นอุปกรณ์หนังสือและแหล่งวิชาการ

11) ช่วยให้มีการ พัฒนาเทคนิคการนิเทศการศึกษาใหม่ ๆ ในท้องถิ่น
Good (1973, p.574) ได้กำหนดงานนิเทศไว้ 6 ประการคือ

1. การช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงจุดประสงค์ของการสอน
2. การช่วยเหลือ ครูในการเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน
3. การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงการใช้วิธีสอน
4. การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงการใช้สื่อการสอน
5. การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและ ปรับปรุงการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร
6. การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงวิธีการประเมิน ผลการเรียนรู้

การสอน

Harris (1993, น.338) ได้แบ่งงานนิเทศการศึกษาออกเป็น10ประการ

1. การพัฒนาหลักสูตร (Developing Curriculum) การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับ สภาพการณ์ทั่วไปซึ่งมีองค์ประกอบเช่นเค้าโครงหลักสูตรการนำไปใช้กับบุคคลระดับไหนโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ (Maturity)

2. การจัดระบบการเรียนการสอน (Organizing for Instruction) คือการจัดดำเนินการเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้จัดระบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับหลักสูตร

3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) คือการสรรหาการคัดเลือกการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร

4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก (Providing Facility) คือการวางแผนจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอนอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งจัดอาคารประกอบต่าง ๆ และการพัฒนาคุณลักษณะของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้เหมาะสม

5. การจัดการวัสดุ อุปกรณ์การสอน (Providing Materials) การตรวจสอบคัดเลือกวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ว่ามีความปลอดภัย มีประโยชน์และมีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน

6. การจัดอบรมครูประจำการ (Arranging for In- service Training) คือการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครูเพื่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานอันจะส่งผลให้ ครูมีความก้าวหน้าและเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น

7. การปฐมนิเทศครูใหม่ (Orientation) คือการให้ ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่ครูใหม่

8. การจัดบริการพิเศษแก่ครู (Special Services) คือการจัดบริการแก่ครูเพื่อสนองจุดมุ่งหมายหลักของการสอนในโรงเรียน ได้แก่ การจัดบริการที่สัมพันธ์กับเป้าหมายในการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยการเลือกโครงการที่เหมาะสม ที่สุดที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนมิให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน

9. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Public Relations) คือการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีความเข้าใจที่ดี ต่อกันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เช่น การแจ้งข่าวทางการศึกษา การขอความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากชุมชน การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งต่าง ๆ

10. การประเมิน (Evaluation) คือ การวางแผนจัดระบบการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อหา ข้อบกพร่องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

โดยสรุปขอขยายและกิจกรรมการนิเทศมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานนิเทศในโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือแนะนำครู โดยพิจารณาคัดเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาภายในโรงเรียน เพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลใน การจัดการศึกษาของโรงเรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้วิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า เกิดการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุง กระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรต่อไป

2.3.4.6 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการนิเทศการศึกษา

Adams and Dickey (1953, p.4) ได้เสนอแนวคิดลักษณะของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้ ประการแรกการที่ศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารการศึกษาในระดับที่สูงกว่าโรงเรียนเป็นผู้มา นิเทศภายในโรงเรียนจัดว่าเป็นการนิเทศที่มาจากภายนอกประการที่สองการที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือ ครู คนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายและทำงานร่วมกับครูคนอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียน การสอนของโรงเรียนลักษณะนี้ถือว่าการนิเทศภายในโรงเรียนประการที่สองนี้ถ้าเกิดขึ้นในโรงเรียนทุก แห่งอาจถือได้ว่างานนิเทศการศึกษานั้นได้บรรลุถึงเป้าหมายตามอุดมคติแล้ว

Neagley and Evans (1964, pp.105-106) กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็น ผู้สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ร่วมกับครูในโรงเรียนโดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของครูต้องจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลโครงการนิเทศภายใน ของโรงเรียนมีการตั้งคณะ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนและใช้ประโยชน์จากคณะนี้ นอกจากนี้ต้อง อำนวยความสะดวกให้ คณะครูในการทำงานรวมทั้งช่วยให้มีการพัฒนาการศึกษาในชุมชนโดยการพัฒนา ครูประจำการของโรงเรียน

Jeran (1975, pp.694-695) ได้เสนอแนะว่าผู้บริหารต้องมีความสามารถด้านการ จัดการในการทำงานรู้จักจัดกลุ่มในการทำงานและประเมินผลในการทำงานทั้งนี้เป็นรายบุคคล และราย กลุ่มรวมทั้งต้องมีการพบปะเพื่อนครูเป็นประจำเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาใน การเรียน การสอนซึ่งผู้บริหารควรเป็นผู้ริเริ่มในการปรับปรุงและแนะนำเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ ด้วย

Lucio and Mcneil (1979, pp.23-25) ได้เสนอแนะหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการนิเทศ การศึกษาไว้ดังนี้คือต้องมีการวางแผนร่วมกับคณะครูและให้คำปรึกษาแก่ครูทั้งรายบุคคล และเป็นกลุ่ม ในการกำหนดนโยบายเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้บริการและประสานงานในการทำงานรวมทั้ง การทำวิจัยเพื่อเผยแพร่ให้ครูนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยให้ครูมีส่วนร่วมในการทำงาน เพราะผู้บริหารโรงเรียนอาจเรียกได้ว่าเป็นศึกษานิเทศก์ของโรงเรียนอีกตำแหน่งหนึ่ง

Spears (1985, p.49) กล่าวไว้ว่าเพราะผู้บริหารต้องทำหน้าที่ควบคู่ไปด้วยในขณะเดียวกัน เนื่องจากหน้าที่ของผู้บริหารทั้งสองประการนี้ไม่สามารถแยกจากกันได้

Glickman (2001, p.9) พบว่าคุณสมบัติที่ควรมีของผู้บริหารโรงเรียนในการนิเทศ ภายใต้นั้นต้องมีทักษะด้านต่างๆ ได้แก่ ความรู้มนุษยสัมพันธ์และเทคนิควิธี การนิเทศภายในสถานศึกษามี หลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพสมตามจุดมุ่งหมายต้อง ดังนี้

1. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในสถานศึกษาคือผู้บริหารโรงเรียนโดยความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน
2. การนิเทศภายในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ
3. การนิเทศภายในสถานศึกษาจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครูและของโรงเรียนและสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของครู
4. เป้าหมายสำคัญในการนิเทศคือการส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจหลักคือการสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัยและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำกับในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนหรืออาจกล่าวได้ว่าเป้าหมายสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาคือการ สร้างครูมืออาชีพ

Lovell and Wiles (1975, p.32) ได้เสนอแนะข้อที่ผู้บริหารต้องพิจารณาในเรื่อง ความรู้ความสามารถในการนิเทศ4ประการคือ

1. ความรู้เกี่ยวกับตัวครูที่รับการนิเทศ
2. สภาพสังคม และจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศเช่นบรรยากาศขององค์การ ความคาดหวังของครูการให้รางวัล และผลตอบแทนต่าง ๆ เป็นต้น
3. ความรู้ในเรื่องทักษะการแก้ปัญหา
4. ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศเช่นการสื่อสารแรงจูงใจภาวะผู้นำสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้นิเทศแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการ ปฏิบัติงานได้

โดยสรุปการนิเทศการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการ จัดให้มีขึ้นในโรงเรียนเพราะการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้การนิเทศการศึกษายังเป็นกลไกสำคัญของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในและภายนอกดังนั้นผู้บริหารจึงต้องปฏิบัติภารกิจการนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งได้แก่การช่วยเหลือครูโดยตรงการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาวิชาชีพครูการพัฒนากลุ่มและการวิจัยในชั้นเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งในการดำเนินการตามภารกิจการนิเทศดังกล่าวจะช่วยให้การปฏิบัติภารกิจการนิเทศดำเนินไปอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนและมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

2.3.5 การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

2.3.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ

ในปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการในเชิงคุณภาพโดยมีการประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญที่เสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานทุกระดับและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างสอดรับกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ (Quality Management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้าง ความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยความมั่นใจนี้ ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาข้อเท็จจริงหลักฐานเชิงเหตุผลเป็นสำคัญการประกันคุณภาพเป็นการสร้างความมั่นใจโดยมีมาตรการป้องกันไม่ให้ความผิดพลาดเกิดขึ้นโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นการออกแบบและขั้นดำเนินงานจนถึงขั้นที่ได้ผลผลิตออกมานอกจากนี้ยังมีการนำผลการประเมินในทุกขั้นตอนมาใช้เพื่อการวางแผนออกแบบและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

Sallis (1996, p.19) กล่าวว่า การที่จะกำหนดความหมายในเรื่องคุณภาพจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับคุณภาพ 3 แนวคิด คือการควบคุมคุณภาพ การประกันคุณภาพและการบริหารจัดการทั้งระบบซึ่งได้อธิบายไว้ว่าการควบคุม คุณภาพ (Quality Control) เป็นกระบวนการของการทำให้คุณภาพเป็นที่น่าเชื่อถือโดยมีการกำหนด คุณภาพและการตรวจสอบเป็นกระบวนการพื้นฐานที่สำคัญการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) มีความแตกต่างจากการควบคุมคุณภาพ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อนและมีอยู่ตลอดเวลาในกระบวนการของการประกันคุณภาพจะมีความตระหนักที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในผลผลิตให้ความสำคัญในผลผลิตหรือการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องตั้งแต่เริ่มดำเนินการและตลอดระยะเวลาในการดำเนินการการบริหารจัดการทั้งระบบ (Total Quality Management) เป็นการรวมเอาการประกัน คุณภาพและส่วนประกอบต่างๆเข้าด้วยกันและพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปการบริหารจัดการทั้งระบบ เป็นวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์คุณภาพตามที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

Doherty (1994, p.11) ได้อธิบายถึงความหมายของคำที่เกี่ยวข้องของกระบวนการคุณภาพซึ่งจะนำไปสู่ระบบคุณภาพดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) หมายถึงการนำข้อบกพร่องที่มีมาปรับปรุงแก้ไข

2. การบริหารจัดการคุณภาพ (Quality Management) หมายถึงกระบวนการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความสำเร็จในกระบวนการคุณภาพโดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์การวางแผนหลักสูตรทรัพยากรการตรวจสอบ/ทวนความสามารถด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) หมายถึงการตรวจสอบภายในและภายนอกของระบบการจัดการคุณภาพซึ่งมีการบันทึกร่องรอยการทำงานเพื่อการตรวจสอบ

4. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) หมายถึงการประเมินผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ที่กำหนดทั้งเกณฑ์การประเมินภายในและเกณฑ์การประเมินภายนอก

5. การส่งเสริมคุณภาพ (Quality Enhancement) หมายถึงการสร้าง ความเชื่อมั่นและการปรับปรุงการดำเนินงานทุกระบวนการ

แนวคิดในการประกันคุณภาพที่ได้มีการพัฒนาและส่งเสริมเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545, น.8)

1. การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินภายในโดยการประเมินตนเองขององค์กรและการประเมินภายนอก

Sallis (1996, p.41-42) ได้กล่าวถึงจุดเน้นการจัดการ 14 ประการของ เดมมิง (Deming's 14 points) ซึ่งเป็นหลักการที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายเพื่อให้บรรลุคุณภาพสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การมุ่งมั่นให้เกิดความก้าวหน้าในผลผลิตเพื่อเป้าหมายในการแข่งขันการคงอยู่ของธุรกิจและการพัฒนางาน

2. การรับเอาปรัชญาใหม่เข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้ทันสมัย

3. การประกันคุณภาพผลิตภัณฑ์การฝึกอบรมพนักงานด้วยเครื่องมือและวิธีการที่จำเป็นเพื่อให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

4. การมีเกณฑ์มาตรฐานในการวัดคุณภาพสินค้าที่จะทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จ

5. ระบบการผลิตและการบริการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. การฝึกอบรมเกี่ยวกับงานที่ทำเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ

7. การสร้างภาวะผู้นำซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตและการบริการที่ดีขึ้น
8. การขจัดความกลัวเป็นความจำเป็นที่พนักงานจะต้องได้รับความไว้วางใจได้
ทำงานที่ดีมีความปลอดภัยในสิ่งแวดล้อมที่ดี
9. การขจัดอุปสรรคระหว่างการทำงานการทำงานต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
10. การจัดการตั้งคำขวัญที่มุ่งเน้นเป้าหมายเชิงปริมาณแต่ควรตั้งคำขวัญ
ที่มุ่งแก้ไขข้อบกพร่องจากกระบวนการทำงาน
11. การจัดการตั้งเป้าหมายเชิงปริมาณ
12. การนำระบบประเมินค่าและระบบคุณธรรมมาใช้เพื่อขจัดอุปสรรคที่บั่น
ทอนความภาคภูมิใจในการทำงาน
13. การพัฒนารูปแบบในการจัดการศึกษาและการพัฒนาตนเองของพนักงาน
14. การให้พนักงานมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงองค์กร

2.3.5.2 ความหมายของการประกันคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นศัพท์ทางวิชาการที่นักการศึกษาได้นำมาใช้เป็น หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเริ่มตั้งแต่ ค.ศ.1990 เป็นต้นมา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2544, น.5) ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาเกิดจากการรวมแนวคิด 2 อย่างเข้าด้วยกันคือ แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพและแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาซึ่งกล่าวได้ว่าคุณภาพ การศึกษานั้น เป็นการให้ความสำคัญกับคุณภาพในเชิงวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักการของการจัดการศึกษา มาตรฐาน การศึกษาคุณภาพตามความต้องและความพึงพอใจของผู้บริการโดยมีกระบวนการทำงานที่มี การวางแผนและการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบเพื่อจะเป็นหลักประกันให้เกิดความเชื่อมั่นว่าผลการ ปฏิบัติงานบรรลุถึงมาตรฐานการศึกษาและตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ (ชัยยุทธ์ ศิริสุทธิ, 2548, น.16)

กรมสามัญศึกษา (2541, น.14) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการประกันคุณภาพ การศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครองชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบ การศึกษามีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, น.7) ได้ให้ความหมายของการ ประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่าเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินงานกิจกรรมตามภารกิจปกติของ สถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการ ทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรงได้แก่ผู้เรียนผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อมได้แก่สถาน ประกอบการประชาชนสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดการประกันคุณภาพมี

แนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ“ป้องกัน”ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

วารินทร์ สิงสูงสุด (2543, น.8) ได้กล่าวว่าการประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าโรงเรียนมีแนวทางจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการนโยบายและจุดเน้นของแผนการศึกษาของรัฐ และโรงเรียนได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อคุณภาพที่ดีของผู้เรียนแต่ละคนและทุกคน

จรัส นองมาก (2546, น.21) ให้ความหมายการประกันคุณภาพว่าตามความที่ กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมายถึงการประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแล สถานศึกษานั้นถ้าเป็นการประกันคุณภาพภายนอกก็ตรวจสอบโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา

Cuttance (1993, p.18) กล่าวว่า การประกันคุณภาพหมายถึงกลยุทธ์ที่ได้ วางแผน ไว้อย่างเป็นระบบและการปฏิบัติงานที่ได้มีการออกแบบไว้โดยเฉพาะ เพื่อรับประกันว่า กระบวนการ ได้รับการกำกับดูแลรวมถึงการปฏิบัติงานนั้นมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อยู่ตลอดเวลา

Frazier (1997, pp.116-117) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็น กระบวนการ ที่มีเป้าหมายที่ไม่ใช่การตรวจสอบคุณภาพหลังจากสิ้นสุดกระบวนการแต่เป็นการให้ ความสำคัญกับการ ป้องกันข้อผิดพลาดโดยใช้การวิเคราะห์กระบวนการอย่างเป็นระบบและมีการ ออกแบบกระบวนการ เพื่อที่จะสามารถรวบรวมข้อมูลที่จะใช้ในการประเมินและควบคุมปัญหาเพื่อ การตัดสินใจและสามารถ ให้ข้อมูลแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้โดยเน้นให้ครูและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆกำกับ ติดตามและปรับปรุงแก้ไข กระบวนการของตนเองซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องมีผู้ตรวจสอบคุณภาพจาก ภายนอก

สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึงหลักการดำเนินการกระบวนการ หรือ กิจกรรมของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพมีหลักฐานสามารถตรวจสอบได้ซึ่งเป็นการรับประกัน และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียนผู้ปกครองชุมชนสังคมว่าผลผลิตทางการศึกษาจะได้รับการ พัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนด

2.3.5.3 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความ เจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจึงจำเป็นที่แต่ละ ประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะ เผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย ดังกล่าวได้แก่คุณภาพของบุคลากรจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น

อย่างยิ่งโดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้คนเป็นคนที่รู้จักคิดรู้จัก แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีจริยธรรมคุณธรรมรู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขดังนั้นเพื่อเป็นหลักประกันว่าการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ศักยภาพของคนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมในปัจจุบันและอนาคตจึงต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริงได้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, น.2) มีความเห็นว่ามีควมจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเองในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้นจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการ บริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอันเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานเพื่อทำให้เด็กไทยเป็นคนที่มีความสามารถและมีความสุขจะได้กันช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้ มีสันติมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นเศรษฐกิจมั่นคงสามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ในสังคมโลกต่อไป

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าเท่าเทียมกับต่างประเทศเนื่องจากการประกันคุณภาพการศึกษาจะพัฒนาการศึกษาไปอย่างเป็นระบบตามหลักเกณฑ์ตามมาตรฐานซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพศึกษามาใช้จะต้องเข้าใจถึงวิธีระบบที่ต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาให้สามารถใช้ระบบการประกันคุณภาพของนักเรียนที่ทางสถานศึกษาต้องดำเนินการขึ้นภายในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกและการประกันคุณภาพภายในเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานระหว่างกระบวนการบริหารกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นการทำงานที่ต่อเนื่องตลอดเวลาดังนั้นการประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งทีสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาและเพื่อให้เป็นไปตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ทั้งนี้การประกันคุณภาพภายในก็ถือว่าเป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายใน สถานศึกษาร่วมกันวางแผนกำหนดเป้าหมายและวิธีการลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอนมีการบันทึก และติดตามตรวจสอบผลงานหาจุดเด่นจุดที่ต้องปรับปรุงแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้นโดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยสถานศึกษาและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามภาระความรับผิดชอบของแต่ละ หน่วยงานให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ซึ่งได้ ให้ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในมาตรา 47-51 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้มาตรา 47 ให้ มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการ ประกันคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและ สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องโดยมีการจัดทำ รายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผย ต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกมาตรา 49 ให้มี สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนา เกณฑ์วิธีการประกันคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบ คุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติให้มีการประเมินคุณภาพ ภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย หนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและ เสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชนมาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือ รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับ สถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตาม คำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงาน ภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินภายนอกของสถานศึกษานั้นมาตรา 51 ในกรณีที่ การประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดหากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือ คณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไข (สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, น.14)อาจกล่าวได้ว่าระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ สถานศึกษาก็คือ งานที่สถานศึกษาปฏิบัติอยู่นำมาจัดให้เป็นระบบ ที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐานเชื่อถือได้สม่ำเสมอและ พัฒนาต่อเนื่องสร้างความมั่นใจต่อสังคม ได้ว่าสถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการศึกษารายงานต่อสาธารณชนได้ว่าผู้เรียนทุกคนของสถานศึกษา ได้รับการเรียนรู้หรือไม่เพียงใดใช้วิธีการใดในการพัฒนา ผู้เรียนและทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนทุกคนเกิด การเรียนรู้ตลอดจนต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไรอีกบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ที่ขยับสูงขึ้น

สามารถบรรลุตามผลมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดให้สูงขึ้นตามศักยภาพของผู้เรียนเช่นกันฉะนั้นการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องประกันในสิ่งที่สถานศึกษาดำเนินการ

โดยสรุปการประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึงกระบวนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันแก่ผู้รับบริการการศึกษาว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดและเป็นที่ยอมรับของสังคม เพราะการประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเนื่องจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนให้ปรับตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ซึ่งสามารถแสดงการ เปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, น. ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาดังตารางที่ 2.4-2.5

ตารางที่ 2.4

เปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาชาติมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

มาตรฐานการศึกษาชาติ	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก	มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้มีเจตนาที่ดีต่ออาชีพสุจริต มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์มี วิจารณ์ญาณมีความคิดสร้างสรรค์คิด ไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	มาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ผู้และค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี (7) มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและ ลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรีและกีฬา มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์มี วิจารณ์ญาณมีความคิดสร้างสรรค์คิด ไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ (4) มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (5) มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง (6)

(ต่อ)

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาชาติ	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
	มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและให้แหล่งเรียนรู้และภูมิ ปัญญาในท้องถิ่น	มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา (17,18,14)
	มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีความร่วมมือกันระหว่างบ้านองค์กรทางศาสนาสถาบันทางวิชาการและองค์กร ภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาวิธีการ เรียนรู้ในชุมชน	

ตารางที่ 2.5

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554- 2558)

มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสามประกอบด้วย 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ 12 ตัวบ่งชี้หลัก (พ.ศ. 2554-2558)	มาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 5 ด้าน 15 มาตรฐาน (พ.ศ. 2554)
ตัวบ่งชี้พื้นฐาน (5 ตัวบ่งชี้หลัก)	ด้านคุณภาพผู้เรียน (6 มาตรฐาน)
ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ
ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง
ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น	มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบคิดสร้างสรรค์ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล
	มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

(ต่อ)

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสามประกอบด้วย 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ 12 ตัว บ่งชี้หลัก (พ.ศ. 2554-2558)	มาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 5 ด้าน 15 มาตรฐาน (พ.ศ. 2554)
ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียน	มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่ จำเป็น ตามหลักสูตร
ตัวบ่งชี้พื้นฐาน (3 ตัวบ่งชี้หลัก) ตัวบ่งชี้ที่ 6 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ด้านการจัดการศึกษา (มี 5 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 7-12) มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
ตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหาร จัดการและการพัฒนาสถานศึกษา	ด้านการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารปฏิบัติงานตาม บทบาท หน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและ เกิด ประสิทธิภาพ มาตรฐานที่ 9 คณะกรรมการสถานศึกษาและ ผู้ปกครองชุมชนปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิผล มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนอย่างรอบด้าน มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัด สภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพด้านคุณภาพการ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้(1 มาตรฐาน) มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาเป็น สังคมแห่งการเรียนรู้

(ต่อ)

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสามประกอบด้วย 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ 12 ตัวบ่งชี้หลัก (พ.ศ. 2554-2558)	มาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 5 ด้าน 15 มาตรฐาน (พ.ศ. 2554)
ตัวบ่งชี้พื้นฐาน	ด้านการจัดการศึกษา
ตัวบ่งชี้ที่ 8 พัฒนาการของการประกัน คุณภาพ ภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด	มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง
มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสามประกอบด้วย 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ 12 ตัวบ่งชี้หลัก (พ.ศ. 2554-2558)	มาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 5 ด้าน 15 มาตรฐาน (พ.ศ. 2554)
ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ (2 ตัวบ่งชี้หลัก)	มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา (1 มาตรฐาน)
ตัวบ่งชี้ที่ 9 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธานพันธกิจและวัตถุประสงค์ของ การจัดตั้งสถานศึกษา	มาตรฐานที่ 14 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุ เป้าหมายตามวิสัยทัศน์ปรัชญาและ จุดเน้นที่ กำหนดขึ้น
ตัวบ่งชี้ที่ 10 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและ จุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ ของกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม (2 ตัวบ่งชี้หลัก)	มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม(1 มาตรฐาน)
ตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษ เพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา	มาตรฐานที่ 15 การจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อ พัฒนา และส่งเสริมสถานศึกษาให้
ตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการส่งเสริมพัฒนา สถานศึกษาเพื่อ ยกระดับมาตรฐานรักษา มาตรฐานและพัฒนา เพื่อให้สอดคล้อง กับแนวทางการปฏิรูป การศึกษา	ยกระดับคุณภาพสูง ขึ้น

สรุปได้ว่า ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน โดยการจัดระบบโครงสร้างให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การกำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมาย ความสำเร็จของสถานศึกษา

2.4 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26

2.4.1 ข้อมูลทั่วไป

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่โรงเรียนมหาวิชานุกูล ถนนเลี้ยวเมืองมหาสารคาม - ร้อยเอ็ด ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่รับผิดชอบให้บริการครอบคลุม 13 อำเภอ ดังนี้ เมืองมหาสารคาม, แกดำ, โกสุมพิสัย, กันทรวิชัย, เชียงยืน, บรบือ, นาเชือก, พยัคฆภูมิพิสัย, วาปีปทุม, นาตุน, ยางสีสุราช, กุฉินารายณ์ และชื่นชม มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดขอนแก่น

2.4.2 วิสัยทัศน์ (Vision) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6

เป็นองค์กรที่บริหารจัดการศึกษาด้วยระบบคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ได้มาตรฐาน สู่ความเป็นสากล และการบริการที่เป็นเลิศ ภายในปี 2559

2.4.3 พันธกิจ (Mission)

2.4.3.1 ส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ สู่ความเป็นสากล

2.4.3.2 ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ

2.4.3.3 พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

2.4.3.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เข้มแข็ง

2.4.3.5 ส่งเสริม สนับสนุน ให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

2.4.3.6 พัฒนาระบบการให้บริการที่เป็นเลิศ

2.4.4 เป้าประสงค์ (GOAL)

2.4.4.1 ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.4.4.2 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ

2.4.4.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการศึกษาที่
คุณภาพตามมาตรฐานสู่ความเป็นสากล

2.4.4.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพ
การศึกษาที่เข้มแข็ง

2.4.4.5 ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2.4.4.6 ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
และสถานศึกษา

2.4.5 ค่านิยม (Value)

SESAO26 (Secondary Educational Service Area Office 26)

S = Service Mind จิตบริการ

E = Effectiveness ทำงานมุ่งประสิทธิผล

S = Smart ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

A = Accountability มีความรับผิดชอบ

O = Okay ต้อนรับข้อเสนอแนะ

2 = Two Ways Communication สื่อสารสองทาง

6 = Six Networks การบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ และร่วมมือกันเป็น 6

สหวิทยาเขต

2.4.6 กลยุทธ์

จากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จึง
กำหนดกลยุทธ์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 จำนวน 5 กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริม
ความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 2

ปลูกฝังคุณธรรม ความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและห่างไกลยาเสพติด

กลยุทธ์ที่ 3

ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียนให้ได้รับโอกาสในการพัฒนา
เต็มตามศักยภาพ และลดอัตราการออกกลางคันให้เป็นศูนย์ โดยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ที่เข้มแข็ง

กลยุทธ์ที่ 4

พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 5

พัฒนาการประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา หลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

2.4.7 จุดเน้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 กำหนดจุดเน้นการดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 จุดเน้นด้านผู้เรียน

1. นักเรียนมีสมรรถนะสำคัญ และความสามารถทางวิชาการ เพื่อพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (Students's Competencies) ดังต่อไปนี้

1.1 นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่สมดุล เหมาะสมกับวัย และเรียนรู้ด้วยความสุข

1.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) กลุ่มสาระหลัก เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 5

1.3 นักเรียนมีความสามารถด้านภาษา ด้านคำนวณ และด้านการใช้เหตุผล

1.4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

1.5 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีสมรรถนะในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

1.6 นักเรียนมีทักษะชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์อย่างน้อย 2 ภาษา ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เหมาะสมตามช่วงวัย

2. นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม รักความเป็นไทย มีคุณลักษณะและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม (Students' Characteristics & Social Skills) ดังต่อไปนี้

2.1 นักเรียนใฝ่เรียนรู้ ใฝ่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

2.2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีทักษะการแก้ปัญหา และอยู่อย่างพอเพียง

2.3 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความมุ่งมั่นในการศึกษาและการทำงาน และสามารถปรับตัวเข้ากับพหุวัฒนธรรม บนพื้นฐานวัฒนธรรมที่ดั่งงามของไทย

3. นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเต็มศักยภาพ (Students with Special Needs)

3.1 เด็กพิการได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นรายบุคคลด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

3.2 เด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรและอัตลักษณ์แห่งตน

3.3 นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ได้รับการส่งเสริมให้มีเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา กีฬา ดนตรีและศิลปะ

3.4 นักเรียนที่เรียนภายใต้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรเอกชน และสถานศึกษาทางเลือก ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

3.5 เด็กกลุ่มที่ต้องการการคุ้มครองและช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ ได้รับการคุ้มครอง และช่วยเหลือเยียวยา ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

ส่วนที่ 2 จุดเน้นด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

1. ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development)

1.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

1.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานที่กำหนด และสามารถจัดการเรียนการสอน ที่ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

1.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถใช้ภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนในการสื่อสาร อย่างน้อย 1 ภาษา

1.4 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้

2. การพัฒนาระบบแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีขวัญและกำลังใจและแสดงศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ (Incentives and Rewarding System)

2.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีขวัญกำลังใจในการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานคุณวุฒิ

2.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีขวัญกำลังใจ ได้รับการจูงใจในการพัฒนาผู้เรียนเต็มศักยภาพ

2.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีผลงานการสอนที่แสดงศักยภาพการสอนอย่างมืออาชีพ เป็นเชิงประจักษ์และได้รับการเชิดชูเกียรติอย่างเหมาะสม

3. การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม (Professional Ethics)

3.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ

3.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีจิตวิญญาณ และอุดมการณ์ ที่มุ่งพัฒนาการศึกษาของชาติและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม

3.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีทักษะในการเข้าถึงและดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ส่วนที่ 3 จุดเน้นด้านการบริหารจัดการ

1. โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน (Participation and Accountability)

1.1 โรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอก และที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ได้รับการแก้ไขแทรกแซง ช่วยเหลือ นิเทศ ติดตาม เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและเป็นผู้ประสานงานหลัก เพื่อให้โรงเรียนทำแผนพัฒนาเป็นรายโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2 โรงเรียนบริหารจัดการโดยมุ่งการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของนักเรียน สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการและสังคม

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บริหารจัดการ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล อย่างเข้มแข็ง โดยมุ่งการมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน เพื่อประโยชน์สูงสุดของนักเรียนสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการและสังคม

1.4 องค์กรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดำเนินการ และติดตามประเมินการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มแข็ง เพื่อประโยชน์สูงสุดคือคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

2. โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ตามระดับมาตรฐาน (Management with Quality and Standards)

2.1 โรงเรียน จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามระดับมาตรฐานที่สูงขึ้น เทียบเคียงกับประเทศผู้นำด้านคุณภาพการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้จัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามระดับมาตรฐานที่สูงขึ้น เทียบเคียงกับประเทศผู้นำด้านคุณภาพการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน

2.4.8 จำนวนสถานศึกษาและบุคลากร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 35 โรงเรียน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา แยกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 19 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 8 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 4 โรงเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่ 4 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 36,426 คน มีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 83 คน มีครูผู้สอนจำนวน 1,777 รวมทั้งสิ้น 1,866 คน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

นงลักษณ์ เรือนทอง (2550, น. 162) ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบคือ 1.1) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 1.2) ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ 1.3) การประกันคุณภาพการตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ 1.4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 1.5) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 1.6) เน้นการเรียนการสอน 1.7) การสอนที่มีวัตถุประสงค์ 1.8) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง 2) รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบซึ่งมีความเหมาะสมถูกต้องเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ประทีป มณีบางกา (2550, น. 98 -108) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการบริหารสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการช่วงชั้นที่ 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการนิเทศทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นในการบริหารสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการชั้นที่ 4 ที่มีตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษา และมีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนความคิดเห็นในการบริหารสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการในช่วงชั้นที่ 4 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน ในภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

มาลัย โชติสุวรรณ (2550, น. 101-112) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการมุ่งสู่ความเป็นเลิศโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการที่มุ่งสู่ความ

เป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านผู้บริหารแตกต่างกันความเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันที่มีต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ ที่มุ่งสู่ความเห็นเลิศด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร และด้านครูผู้สอน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

สาโรจน์ เทียนใส (2552, น. 266 -278) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ในโครงการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียน ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติพบว่า 1) งานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรโรงเรียนได้มีการจัดเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอนการจัดตารางสอน การจัดการวัสดุและสื่อการเรียนการสอน การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนให้ครูและบุคลากรภายในโรงเรียนได้รับความรู้และความสามารถจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศภายในเพื่อติดตามการติดตามการใช้หลักสูตร 2) งานด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดสอนซ่อมเสริม โดยผู้ที่มีส่วนร่วมประกอบด้วย ครูผู้สอน หัวหน้ากลุ่มสาระ รองผู้อำนวยการ ปัญหาที่ประสบ ได้แก่ จำนวนผู้เรียนที่มีมากจนเกินไป สื่อและอุปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอ 3) งานด้านการนิเทศภายใน โรงเรียนได้มีการนิเทศภายใน ผู้บริหารให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ งบประมาณ ขวัญกำลังใจดำเนินโครงการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนและส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในอย่างแท้จริง 4) งานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา โรงเรียนจัดให้มีแนวทางการวัดผลและประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการวัดและประเมินผลและการสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมพัฒนาระบบและเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลการเรียนด้านต่าง ๆ แก่ครูและบุคลากรของสถานศึกษา และให้คำปรึกษา ติดตาม กำกับการวัดและประเมินผลการเรียนด้านต่าง ๆ แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ปัญจวิทย์ แซ่ตั้ง (2556, น. 89-102) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 พบว่า 1) สภาพการบริหาร งานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 ของผู้บริหารหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอนมีการบริหารงานวิชาการทั้ง 7 ด้านโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งสามกลุ่มโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 มี 2 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อยองค์ประกอบหลักที่ 1

มี 7 องค์ประกอบย่อยประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) นิเทศการศึกษา 5) การวัด

ประเมินผล 6) การแนะแนวการศึกษา 7) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาองค์ประกอบหลักที่ 2 มี 4 องค์ประกอบย่อยประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงานตามแผน 3) ด้านการตรวจสอบและการประเมินผลและ 4) ด้านการปรับปรุงงาน 3. การประเมินรูปแบบความเหมาะสมความเป็นไปได้ความถูกต้องและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Chester (1966, p. 413) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารทั่วประเทศอเมริกาพบว่าการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพสูงเกิดจากการส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลายๆวิธีครูมีส่วนร่วมในการวางแผนอภิปรายปัญหาการเรียนการสอนเปลี่ยนกัน การเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอนมีวิทยากรมาบรรยายประชุมปฏิบัติการด้วยเทคนิคการสอนการสร้างและใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

Dickey (1981, pp. 1057-1072 A, อ้างถึงใน รุจิรา อุดรแผ้ว 2541, น. 57) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐเคนตักกี (Kentucky) ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการการนิเทศการสอนและการควบคุมวินัยในโรงเรียนกิจกรรมเสริมหลักสูตรการแนะแนวและการประชาสัมพันธ์กับชุมชนด้านวิชาการนั้นผู้บริหารโรงเรียนให้กับการนิเทศการสอนและการแนะแนวการศึกษามากและพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความเข้าใจในการบริหารได้ดีกว่าผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก

McCarthy (1971, น. 705, อ้างถึงใน รุจิรา อุดรแผ้ว, 2541, น. 58) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มครูมีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับบทบาทการปฏิบัติงานด้านวิชาการในเรื่องของการสังเกตการสอนการวัดและประเมินผล

จากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศพบว่าผู้บริหารที่เป็นผู้นำทางวิชาการต้องการให้กิจกรรมของโรงเรียนคือกิจกรรมทางด้านวิชาการที่ผู้บริหารให้ความสำคัญอยู่ระดับมากได้แก่การนิเทศการสอนงานทะเบียนนักเรียนการบริหารงานวิชาการและการวางแผนงานวิชาการส่วนปัญหาของการบริหารงานวิชาการคือการติดตามผลหลังจากที่ครูได้ไปอบรมและพัฒนาทำได้ไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึงซึ่งควรให้มีการติดตามทุกครั้งในที่ประชุมและปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารโรงเรียนต้องเห็นความสำคัญและสนับสนุนงานวิชาการต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ